

5530

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΕΝ ΜΑΚΑΡΙᾳ Τῇ ΛΗΞΕΙ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ,

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

Τῇ ΙΗ΄ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ Δ' ΟΜΔ΄. ΕΝ Τῷ ΠΑΝΣΕΠΤῳ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῳ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΑῶ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΥ

ΥΠΟ

ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΟΥ.

ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ,

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Γριφίττου.

1845.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΕΝ ΜΑΚΑΡΙᾳ Τῇ ΛΗΞΕΙ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ,

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

Τῇ ΙΗ΄ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΛΩΜΔ΄. ΕΝ Τῷ ΠΑΝΣΕΙΤῳ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῳ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΑῳ,
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΥ

ΥΠΟ

ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΟΥ.

ἘΝ ΣΜΥΡΝῃ,

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Γριφίττου.

1845.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΕΝ ΜΑΚΑΡΙᾳ Τῇ ΛΗΞΕΙ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ.

“ Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.”
Ἰακώβ. α. 12.

§ α. Ἐφθασε λοιπὸν, ὡς γεραρὰ καὶ σεβασμία τῶν παρόντων ὁμήγυρις, ἔφθασε, τέλος πάντων, εἰς τὸ φερένικον τοῦ ἐνδόξου καὶ λαμπροῦ αὐτοῦ βίου τέρμα ὁ μακαριώτατος ἡμῶν Πατὴρ καὶ φερώνυμος Ἀθανάσιος· διήνυσεν εὐκλεῶς ὁ πανόλβιος οὗτος καὶ ἀοίδιμος Πατριάρχης τῆς Ἀγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, διήνυσεν, ὡς γενναῖος τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆς, τὸ πολὺάθλον καὶ εἰς μῆκος παρταθὲν τῆς ἐναγωνίου αὐτοῦ ζωῆς στάδιον· καὶ ἤδη προσέρχεται εὐθαρσῶς εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἐπουρανίου ἀγωνοθέτου καὶ Παμβασιλέως Χριστοῦ, κλίνων ἐν σχήματι τεταπεινωμένη καὶ γόνυ γηραλέον καὶ κεκηηκὸς, καὶ αὐχένα πρεσβυτικὸν κυρτούμενον ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ καμάτου, καὶ πολλὰν σεβαστήν καὶ κατάλευκον, ἵνα λάβῃ παρὰ τῆς ὑψίστης αὐτοῦ δεξιᾶς, ὡς δόκιμος, τὸν ἀποκείμενον αὐτῷ στέφανον τῆς ζωῆς· “ Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.” Ἀπέθανε, ναί, καὶ οὗτος σωματικῶς νόμῳ φύσεως ἀνθρώπινης, καὶ καταβαίνει, καθὼς καὶ πᾶσα σὰρξ ἀνθρώ-

που εἰς τὰ ἀνήλια σκότη τοῦ τάφου τοῦ νεκρικοῦ, βρῶμα σκωληκῶν καὶ σηπεδόνης· ἀλλ' ὁμως ἀνέστη ψυχικῶς εἰς ζωὴν ἀτελεύτητον καὶ ἀναβαίνει εἰς τὰς οὐράνιους σκηνάς τῶν δοκίμων, ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος αἰχμαλωσίας, καὶ ἀπολαμβάνει ἀντὶ μὲν τῆς ματαίας καὶ ψευδωνύμου μακαριότητος, ὅποιαν ἀπονέμει συνήθως ἡ τάξις ἡ ἀνθρωπίνη, τὴν ἀληθὴ καὶ ἀγῆρω τοῦ παραδείσου μακαριότητα· ἀντὶ δὲ τῆς προσκαιροῦ καὶ ἐπιγείου Ἱερουσαλήμ, ἧς τινος ὑπῆρξεν ἀξίως προστάτης καὶ πρόεδρος, τὴν οὐράνιον καὶ αἰώνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων· ἀντὶ δὲ τοῦ Πατριαρχικοῦ αὐτοῦ Θρόνου, ὃς τις πενθεῖ σήμερον τὸν ἀπ' αὐτοῦ λυπηρότατον χωρισμὸν, τὴν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς καθέδραν· ἀντὶ δὲ τῆς ἐκ λίθων τιμίων μίτρας, ἣτις ἐξήστραπτε τηλαυγῶς ἐπὶ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ κορυφῆς, τὸν ἀμάραντον καὶ ἀνεκτίμητον στέφανον τῆς ζωῆς. Τοιοῦτον ἐπραγματεύσατο κάλλιστον ἐμπόρευμα ὁ νεκρὸς Πατριάρχης, τὴν ζωὴν· τοιοῦτον ἀπέλαβεν ἄξιον ἀντάλλαγμα ὁ θανὼν Ἀθανάσιος, τὴν Ἀθανασίαν.

§ β'. Παναγιώτατε ἡ θειότατε Οἰκουμενικὴ Πατριαρχά, ὃς τις μετὰ τῆς ἁγίας ἡμετέρας σου Συνόδου, τῶν σεβασμιωτάτων τῶν Οἰκουμενικῶν σου Θρόνων Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων, καὶ παντὸς τῶν εὐαγεστάτων σου κλήρου, περιβεβλημένος πᾶσαν τὴν πατριαρχικὴν σου λαμπρότητα ἡ μεγαλοπρέπειαν καὶ παρόταξιν εὐλογεῖς ἐνταύτῃ καὶ λαμπρύνεις τὴν κηδεῖαν τοῦ συναδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ καὶ συμπατριάρχου. Ὑψηλότατε Προΐγκυψ, ἐκλαμπρότατοι καὶ περιβλεπτοὶ Ἀρχόντες, ὁ στέφανος τῆς καυχήσεως τοῦ γένους τῶν ὁρθοδόξων, οἱ τινες διὰ τῆς λαμπράς καὶ περιφανοῦς ἡμῶν παρουσίας συνοδεύετε ἐνταύτῃ καὶ δοξάζετε ἐνώπιον παντοδαπῶν ἐθνῶν τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ καὶ ὡραίεστε τὴν μέγρο-

ρὰν τοῦ ἐνδόξου τούτου καὶ μεγατίμου νεκροῦ. Περίλυποι συναδελφοὶ Ἀγιοταφίται, οἱ τε γεραίτεροι καὶ νεώτεροι, οἱ τινες ἀριδάρχου περὶ τὸν νεκροδόχον τούτον τοῦ Πατρὸς ἡμῶν σκύμποδα ὡς ἀντιπροσωποῦντες πᾶσαν τὴν ἐν Ἱερουσαλὺμοις Ἀδελφότητα καὶ πάντας τοὺς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διασπαρμένους Ἀρχιμανδρίτας καὶ Πρωτοσυγκέλλους ἡ Ἡγουμένους καὶ Ἐξάρχους τοῦ Παναγίου Τάφου, σκυθρωπάετε ἐνταύτῃ καὶ σεμνύνετε τὴν κατηφὴ ταύτην τελετὴν. Ὡς τοῦ Θεοῦ εὐλογημένε καὶ ἅγιε, τὰ ἐνθερμα τέκνα τῆς εὐσεβείας, ὅσοι κενώσαντες σήμερον καὶ οἰκίας καὶ ἀγοράς καὶ προάστεια καὶ πᾶσαν τῆς εὐρυνάσεως ταύτης Μεγαλοπόλεως ἐσχαιάν, συμπυκνοῦτε ἐνταύτῃ καὶ μεγαλύνετε τὴν ἀρίστην ταύτην τὴν ὁρθοδοξίαν πομπὴν, πᾶσα τάξις καὶ πᾶσα ἡλικία χριστιανῶν ὁρθοδόξων, ὅσοι τε τοῦ βήματος καὶ ὅσοι τῶν ἔξω, δεῦτε μελετήσωμεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου τοῦ Πατριάρχου τὴν ἀκραν ἐνταύτῃ πτωχείαν καὶ τὸν ἄπειρον πλοῦτον, τὴν εὐτελεῖ οὐδαμινότητα καὶ τὴν ὑψηλὴν εὐγένειαν τῆς ἡμετέρας φύσεως· ἐνταῦθα, παρὰ τὴν σεμνὴν ταύτην καὶ διάχρυσον λάρνακα ἴδωμεν ἐλεεινῶς γεγυμνωμένην τοῦ ἐπικήρου βίου τὴν ματαιότητα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἀρετὴν ἐνδεδυμένην στολὴν ἀφθαρσίας καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιήσεως· ἴδωμεν ἀπεσβεσμένην τὴν ψευδόφωτον δᾶδα τῆς κοσμικῆς ἀπάτης καὶ πλάνης, ἀλλὰ συγχρόνως ἀναπτομένης καὶ τὰς λαμπάδας τῶν μακαρίων ἐλπίδων· ἴδωμεν μαραινόμενα καὶ φυλλορόοιυντα τὰ ψευδόχροα καὶ ἄσσημα τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ἄνθη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ θάλλοντα καὶ κομῶντα τὸν ἀμάραντον τῆς ἀληθείας δόξης στέφανον. Αἱ νεφέλαι τοῦ λιβανωτοῦ αἱ περιπτάμεναι τὰ οἰκτρά ταῦτα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐρείπια καὶ κατασκάδουσιν ἀπὸ τῶν πραγμάτων

τὴν ἐπικαθαιμένην τῆς φαντασίας ἀγλὺν, διαλύουσι τὴν ὁμίλην τῆς ἀλαζωνείας, σκορπίζουσι τοὺς καπνοὺς τῆς ὑπερηφανείας, ἐπαίρουσι τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρίσεως, διασείουσι τὸ κάλυμμα τῆς φιλοτιμίας καὶ καταδεικνύουσιν ὅλην διὰ μιᾶς τὴν μικρότητα καὶ ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ ἀνθρώπου· ἐνώπιον τοῦ χαίνοντος τάφου σιγᾷ μὲν ἡ διαβολή, νεκροῦται δὲ ὁ φθόνος, μαραινέται δὲ ἡ κολακεία, ἐφίσταται δὲ γυμνὴ καὶ ἀδυσώπητος ἡ ἀλήθεια κατεξέλεγχουσα σοβαρῶς τὰ πεπραγμένα καὶ τροτανίζουσα ἐν δικαιοσύνῃ τὴν ἐκάστου ἀξίαν. Κατὰ ταύτην καὶ ἡμεῖς τῆς εὐλογιστοῦ παρρησίας τὴν ὦραν, ὅτε βασιλεύει ἡ ἀλήθεια καὶ οὐδεμία εἰσχωρεῖ φθόνου ἢ κολακείας ὑπόνοια, θεωρήσωμεν πῶς ὁ ᾠδιδιμος οὗτος ἐν Πατριάρχαις Ἀθανάσιος ἐδοκιμάσθη καθ' ὅλον αὐτοῦ τῆς μακροῦς καὶ πολυχρονίου ζωῆς τὸ διάστημα, καὶ ἐπὶ τίσιν ἑλπίσιν ἀπεκδέχεται παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ τὸ ἀριστεῖον τῶν δεδοκιμασμένων· ἴδωμεν καθ' ὅσον τὸ στενὸν τοῦ χρόνου ἐπιτρέπει, τίνι τρόπῳ· δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς."

§ γ'. Ἀλλὰ ποία μὲν γλώσση, ποίοις δὲ χεῖλεσι, ποία δὲ φωνῇ ὁ ἑλεεινὸς ἐγὼ καὶ ἀνάξιος καθυπουργήσω τὴν ἄχαριν ταύτην καὶ πικρὰν διακονίαν, ἧς ὁ κληρὸς ἔπεσεν ἐπ' ἐμὲ, ἐνώπιον τοιαύτης μεγαλοπρεποῦς συναθροίσεως; πῶς δὲ καὶ ἀδακρυτὶ διεξέλθω τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον λόγον ἐπὶ κειμένῳ νεκρῷ τῷ Μακαριωτάτῳ μοι Πατρὶ καὶ Δεσπότη καὶ εὐεργέτῃ τῷ καὶ προχειρισμένῳ με τὸν ἀνάξιον εἰς τὸν ἱερὸν κληρὸν καὶ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Κυρίου; Διὰ μὲν τὸν προκείμενον τοῦ Κυριάρχου μου νεκρὸν, παραλύει μὲν ὑπὸ τῆς λύπης ἡ γλώσσά μου, μαραινέται δὲ ὑπὸ τῆς πικρίας τὰ χεῖλή μου, διακόπτεται δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ἐν τῷ λάρυγγι ἡ φωνή μου· διὰ δὲ τοὺς περιεσπῶτας, ἰλγυμῶ μὲν τὸ πνεῦμά μου, κλονεῖται δὲ ἡ καρδιά μου, κό-

πτονται δὲ τὰ νεῦρά μου, ἐκπλήττεται δὲ ὁ λογισμὸς μου. Ἀλλὰ Σὺ, Πανάγιε Φωτοδότα, προαιώνιε υἱὲ τοῦ Προανάρχου Πατρὸς, ἐπύχεε διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων τῆς Μεγάλης Σου Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν, εἰς τὴν ἀτολμὸν μου ἀδυναμίαν τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Σου Πνεύματος τὴν τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσαν καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσαν· ἐνίσχυσον τὰ κλονούμενα μέλη μου εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης διακονίας· χάρισται καρτερίαν μὲν εἰς τὴν ψυχὴν μου, ψυχὴν δὲ εἰς τοὺς λόγους μου, λόγους δὲ εἰς τὸ στόμα μου, ὅπως κομμήσω πρεπόντως τὰς ἀρετὰς τῆς πρὸς Σὲ μεταστάντος Ἀρχιερέως τῆς Ἀγίας Σου Πόλεως, εἰς δόξαν τοῦ προσκυνητοῦ Σου ὀνόματος καὶ οἰκοδομὴν τοῦ πιστοῦ ἡ περιουσίου λαοῦ Σου.

§ δ'. "Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς." Τούτους τοὺς λόγους ἀγαπητοί, ἔγραφε πρὸς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ ὁ Θεὸς Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος ὁ πρῶτος μετὰ τὸν πρῶτιστον Ἀρχιερέα Χριστὸν ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Θεοκηρύνων Ἀποστόλων καὶ Μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν προχειρισθεὶς Ἱεράρχης τῶν Ἱεροσολύμων, μακαρίζων διὰ τούτων τοὺς εἰς ποικίλους περιπίπτοντας πειρασμοὺς καὶ περιπετείας τῆς ζωῆς καὶ ὁμῶς ὑπομένοντας μετὰ καρτερίας καὶ ἀνοχῆς ἄνευ τινὸς γογγυσμοῦ ἢ ἀπελπισίας. Καὶ οἱ μὲν λόγοι οὗτοι τοῦ Ἀδελφοῦ Θεοῦ ἀνῆκουσιν, εὐπερ καὶ εἰς ἄλλον τινὰ καὶ εἰς αὐτὸν αὐτοῦ μάλιστα τὸν ἀποστολικὸν τοῦ Θρόνου Διάδοχον, τὸν προκείμενον Ἱεράρχην τῶν Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ Θεσπέσιος Παῦλος διάγραφον πρὸς τὸν μακάριον αὐτοῦ μαθητὴν τὸν Τιμόθεον τὰ ὑψηλὰ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐπαγγελίας καθήκοντα, ὑπομνήσκει αὐτὸν πρῶτιστα καὶ μάλιστα διὰ ποίων ἔργων ὀφείλει ἀναδεικνύνειν ἑαυτὸν δόκιμον εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπισκοπικῆς ζωῆς. "Σπουδάσον σεαυτὸν δόκιμον παρὰ στήσαι τῷ Θεῷ ἐργά"

την ἀνεπαίσχυντον, ὁ ῥοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, (α).” Οὕτως ἐλαμψαν ἀπ’ αἰῶνος ἐν τῇ νοητῇ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματι οἱ πολύφωτοι ἐκεῖνοι καὶ ἀρίζηλοι τῆς ὀρθοδοξίας ἀστέρες, οἱ ἅγιοι Ποιμένες τῆς τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας· ἐδοκίμασθησαν καὶ ἐκεῖνοι διὰ διαφόρων πειρατηρίων σωματικῶν τε καὶ ψυχικῶν· ἠγέρθησαν καὶ κατ’ αὐτῶν αἰμαίνονται ἡ λυσσώδεις φάλαγγες τοῦ πολυμηχάνου· ἠνοίγησαν καὶ κατ’ αὐτῶν πύλαι Ἰδοὺ πολλὰ καὶ πλατεῖαι καὶ πολλοὺς ἐξήμεσαν πειρασμοὺς, ὁποῖους παραχωρεῖ πολλάκις ὁ Θεὸς βασανίζοντας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, “ἵνα οἱ δοκιμοὶ φανεροῖ γένωται.” Ἄλλ’ ὅμως οὐδεμία πύλη τοῦ Ἰδοὺ οὐδὲ πειρασμὸς ἠδυνήθη κατισχύσαι αὐτῶν οὐδόλως· ἀλλὰ τὸν μὲν βίον ἐρῶντιμιζον οἱ μακάριοι κατὰ τὰς ἐντολάς καὶ τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐργαζόμενοι τὸ ἀγαθὸν μετὰ χριστιανικῆς ἀνδρείας καὶ καρτερίας, “ἐργάται ἀνεπαίσχυντοι” τὴν δὲ ψυχὴν ἐπερῶντιμιζον διὰ τοῦ θείου λόγου καὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων, ἐστυλωμένοι ἀκραδάντως εἰς τὴν ἀρετὴν ἡ ἀσείστον πέτραν τῆς πίστεως, “ὁ ῥοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.” Ἐκείνων τῶν γενναίων τῆς τοῦ Χριστοῦ Πίστεως ἀθλητῶν διαδεξάμενος καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν προαίρεσιν ὁ ἀοίδιμος Ἀθανάσιος, ἐσπούδασε δι’ ὅλης αὐτοῦ τῆς μακαρίας ζωῆς, ἵνα παραστήσῃ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ “ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὁ ῥοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.” Ἀνασκοποῦντες λοιπὸν ἐν τῇ παρόντι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης βραχυλογίας τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον, θεωρήσωμεν πῶς γενόμενος δοκιμὸς πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἐργῶν, δεῦτερον δὲ διὰ τῆς εἰς Θεὸν Πίστεως, ἀναβαίνει εὐελπίς εἰς τὸ φοβερὸν τοῦ

(2) Β'. Τμ. β'. 15.

Θεοῦ Δικαστήριον; “Ὅτι, δοκιμὸς γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.”

§ ε. “Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἀνθρώπος (α).” Τοιοῦτον σοφὸν ἀποδίδωσι τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστής, καὶ τοιούτων ἀνθρώπων γένος εὐκλεῆς ὑπῆρξεν ὁ ἱερός Ἀθανάσιος. Γεννηθεὶς ἐν Ῥαιδεστῇ τῇ κατὰ τὴν Προποντίδα, ἀνετράφη ἐκ βορέφους ἐν φόβῳ Κυρίου, μορφούμενος τὴν νοερὰν μόρφωσιν κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τὸν βίον τῶν θεοφιλῶν αὐτοῦ γεννητόρων, οἵτινες ἔβλεπον τὸν υἱὸν “ὡς νεόφυτον ἐλαίας περὶ τὴν τράπεζαν αὐτῶν (β).” Θαλερὸν καὶ χλοάζοντα. Εὐθύς δὲ τὴν παιδικὴν παραλλάξαντα ἡλικίαν ἀπήγαγεν ἡ τὰ πάντα σοφῶς διεξάγουσα καὶ οἰκονομοῦσα τοῦ Πνεύματος δύναμις τὸν χρηστὸν τὰ ἡθῆ καὶ ἀγαθὸν τὴν ψυχὴν παῖδα εἰς τὴν Ἀγίαν Πόλιν Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ἡ ἀπ’ αἰῶνος εὐσεβεία συντρέχει κατ’ ἔτος ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων καὶ θεοβαδίστων τόπων. Ἐκεῖ μεταφυτευθεὶς ὁ εὐλογημένος οὗτος τῆς Ῥαιδεστοῦ βλαστὸς, ἔμελλεν ἀυξῆσαι εἰς μέγεθος ἀμφιλαφὲς διὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἀναβῆναι εἰς ὕψος ἄορνον διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ καρποφορῆσαι ἑκατονταπλασίονα, καθὼς τὸ ξύλον ἐκεῖνο τοῦ Προφητὰνακτος “τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων· ὁ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορῶν· ἡσέται καὶ πάντα, ὅσα ἀνποιῇ κατευοδωθήσεται (γ).” Ἐκεῖ ἔλαβε τὴν ἱεράν αὐτοῦ

(α) Ἐκκλ.σ. ιβ'. 13.

(β) Ψαλμ. ρκζ'. 3.

(γ) Ψαλμ. α'. 3.

ἀγωγήν καὶ κατηχήθη τὰ πρῶτα τῆς Θεοσεβείας μαθήματα ὑποταγεῖς εἰς τινὰ τῶν σεβασμιῶν Πατέρων Ἀγιοταφитῶν, ὡς τὸ παιδάριον Σαμουὴλ παρὰ τῇ Ἠλί (α). Μετὰ πόσης εὐλαβείας καὶ κατανύξεως προσέπιπτε γονυπετής καὶ κατησπάζετο τὰ θεῖα ἐκείνα μέρη, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες τοῦ Κυρίου (β), σφύζοντα καὶ τὴν σήμερον ἐναργῆ τὰ πανάχραντα τῶν δεσποτικῶν βημάτων ἵχνη! Μετὰ πόσου διακαοῦς ἔρωτος προσεκύνει καὶ τὴν Ἀγίαν Βηθλεὲμ, ἐν ἣ ἐτέχθη καὶ ἐσπαργανώθη νηπιάσας ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ τὸν Ἰορδάνην, ἐν ᾧ συνέθλασε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχεκάκου δράκοντος ὁ Κραταῖος ἐν ἰσχύϊ, καὶ τὸ ὕψος τὸ Θαβῶρ, ἐν ᾧ μετεμορφώθη "ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων (γ)," "καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς (δ)." Μετὰ πόσης συντριβῆς καὶ πνευματικῆς χαρᾶς μετὰ φόβου μεμιγμένης προσεκύνει καὶ τὸν πανάγιον Γολγοθᾶ, ὅπου ἐπάγη ὁ κοσμοσωτήριος Σταυρὸς καὶ ἐχύθη τὸ πανάχραντον καὶ πανακήρατον αἷμα τοῦ Ἑσταυρωμένου, καὶ τὸν Θεοδέξμονα Τάφον, τὴν πηγὴν τῆς ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἐν ᾧ τριημέρευσεν ἡ Ζωή, καὶ τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅθεν εἰς οὐρανούς πρὸς τὸν ἀρχίφωτον ἀνελήφθη Πατέρα, καὶ τὴν ἁγίαν Γεθσημανῆ, ἐξ ἧς ἐγένετο ἡ πανένδοξος εἰς οὐρανούς τοῦ Θεομητορικοῦ σκήνους μετὰστασις! Ἐκεῖ ἐδοκιμάσθη ἡ ἄκρα αὐτοῦ ταπείνωσις καὶ ὑπακοή, ἧς ἐγένετο παράδειγμα ἔμψυχον καὶ τύπος εἰς τοὺς συνασκουμένους ἡλικιωτάς, καὶ ἦτις ὑψωσεν αὐτὸν ἔπειτα καὶ ἐστεφάνωσε· καὶ ἔπαλλεν ἄρα καὶ ὁ

(α) Α'. Βασιλ. α. 24, 26 καὶ γ'. 1.

(β) Ψαλμ. ρλδ. 7.

(γ) Ψαλμ. μδ'. 3.

(δ) Ματθ. ιζ'. 2.

μακάριος οὗτος μετὰ τοῦ πρασιότατου Δαβίδ, "φυλάσσω τὰ νήπια ὁ Κύριος, ἐταπείνωσεν τὴν καὶ ἔσωσέ με (α)."

§ 5'. Οὕτω λοιπὸν προτετελεσμένον καὶ δεδοκιμασμένον ἀνάγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὸ θεῖον καὶ μέγα τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. Τότε μάλιστα ἐξήστραψεν ὁ ζῆλος αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ· τότε ἔλαμψαν τὰ οὐράνια χάρισματά, δι' ὧν ὑπῆρχε, φαίνεται, προωρισμένος ἄνωθεν εἰς βοήθειαν τοῦ Ζωοδόχου Τάφου· τότε μάλιστ' ἀνεφάνη ἐργάτης ἀνεπαίσχυντος ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ ὁ ζηλωτὴς Ἀθανάσιος. Ἐτι ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων καὶ ἐξῆς ἐπεμπον εἰς Ἱεροσόλυμα τὰς λεγομένας λογίας οἱ ἀπανταχοῦ τῆς ὀρθοδοξίας χριστιανοὶ κατατιθέντες ὅσον ἡδύνατο ἢ προηρεῖτο ἕκαστος εἰς διατροφήν τῆς αὐτοῦ πρωτογόνου τῶν ἁγίων ἐκκλησίας ἐπεμπον δὲ αὐτάς διὰ τῶν μάλιστα πιστῶν καὶ δεδοκιμασμένων ἀνδρῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ πιστούς, "Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἀγίους, — ὅταν παρὰ ἑνὸς εἰς ἑνὸς δοκιμάσῃ τε δι' ἐπιστολῶν τοῦτοὺς πέμψω ἀνευγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ (β). Οὗτος τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς εὐσεβείας ὁ χαρακτήρ διεκρίνε καὶ μέχρις ἐσχάτων τὴν αἰωνίως ἀναλλοίωτον πολιτείαν τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἐτρέφετο λοιπὸν καὶ μέχρις ἡμῶν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων, ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφότης ἐκ τῆς λογίας καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀδελφῶν, καὶ διεπέμποντο πρὸς τοῦτο ἄνδρες δεδοκιμασμένοι, ὅπως ἀναφέρωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν ὁσινδήποτε ἐκάστου προαίρεσιν. Τοιοῦτος ἀπεστάλη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς παρὰ τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ εὐδόκιμος Ἀθανάσιος. Στέλεται λοιπὸν

(α) Ψαλμ. ριδ'. 6.

(β) Α'. Κορινθ. ις'. 1-3.

μετά τινος γηραιῆς καὶ σεβαστῆς γέροντος μακρὰν καὶ διαπόντιον ἀποδημίαν, καὶ ὑποφέρει καὶ αὐτὴν ἀγῶνας, ὑπομένει θλίψεις, ὑφίσταται πολλοὺς καὶ παντοίους πειρασμοὺς, στερήσεις, κόπους, ταλαιπωρίας χαμευνίας κακουχίας, ὑπακούων μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας εἰς τὴν διαταγὴν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἀποστολικὴν νουθεσίαν, "Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ (α) πολλὰς δὲ διαπραξάμενος ὀφειλίας εἰς ὅπερ ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν τῆς εὐσεβείας κατὰσθημα, ἐπανήλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ κατέθεσε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀγίων τὰς λογίας τῶν ἀδελφῶν μετὰ πάσης καθαρότητος καὶ ἀληθείας, οὔτε ψευδόμενος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. οὔτε νοσησιόμενος ἀπὸ τῆς τιμῆς, ὡς Ἀνανίας ἐκεῖνος· οὗτινος ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν (β) "

§ 5. Μετὰ ταῦτα ἐπανέρχεται εἰς ταύτην τὴν Βασιλευουσαν, ὅπου μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν Ἀβραμίον καὶ Προκοπίον τῶν αὐδιμῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχῶν, παραλαμβάνει αὐτὸν εἰς τὴν συνοδείαν αὐτοῦ Ἀνθίμος ὁ ἀγιώτατος καὶ σοφώτατος καὶ ἀποστολικώτατος ἐκεῖνος Ἱεράρχης, ὅστις, μεγάλα φρονῶν περὶ τοῦ Ἀθανασίου, ἀπολυε αὐτὸν μετὰ ταῦτα εἰς πολὺ ἐκτενέστερον στάδιον πρὸς τὰ ἴχνη τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ Προκατόχων. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, πῶς παρῆλθω ἐν σιωπῇ τοὺς ἀκαμάτους ἀγῶνας καὶ τὸν ἀπλετοῦν ὑπὲρ τοῦ καταστήματος ζῆλον τῶν μεγάλων ἐκείνων τῆς ἐκκλησίας φωστήρων; "Ὡ μακάρια Πνεύματα τῶν ἡγιασμένων τῆς Σιών Ἱεραρχῶν, ἅπαντα περιέπετε ἀοράτως τὴν λαμπροτάτην ταύτην τοῦ Ἱεροσολυμικοῦ θρόνου πανήγυριν, καὶ παραδέχεσθε ἀσπασίως τὴν ἐκ τῶν τῆδε ἀπαίρουσαν ψυχὴν τοῦ ἀξίου ἡμῶν διαδόχου Ἀθανασίου! Παῖσιε Ἱερώτατε, ὁ

(α) Β'. Τιμ. β'. 3.

(β) Πράξ. 4. 3.

εὐαρεστήσας Θεῷ διὰ τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῶν θαυμάτων τὴν χάριν παρ' αὐτοῦ κοιμισάμενος! Νεκτάριε Λατινομάστιξ, ὁ τῆς ὑγιоῦς διδασκαλίας τὸ νέκταρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ πελαγίσας! Δοσίθεε Θεοπέσιε ὁ στύλος ὁ ἀκλόνητος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ τῶν Αἱρέσεων ὀλεθρος, τὸ κολοσσαῖον καὶ ἀκαταμάχητον προπύργιον τῆς ὁρθοδοξίας! Χρυσανθε, τὸ χρυσοῦν ἄνθος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν θρόνον κληρονομήσας τοῦ κατὰ σάρκα συγγενοῦς σου Δοσιθέου! Ἐφραίμ Ἀγιώτατε, ὁ εὐφράνας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μελιφόιτου διδασκαλίας σου καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ χορεία τῶν χριστομιμῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ Ποιμένων! "Ὡ πόσας Ὑμεῖς ἀνελάβετε μακροτάτας ὁδοπορίας ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν θείων ἐκείνων σκηνωμάτων! "Ὡ πόσους ἀνέτλητε πόρους, πόσους ἐξεχέατε ἰδρωτάς, πόσους ἐκηρύξατε λόγους, πόσους ἐπολεμήσατε πειρασμοὺς, πόσῃν διεσταδιεύσατε γῆν "ὅσπερ οὐ μέντοι, θλιβόμενοι, κορυζόμενοι [α] "ἐπαιτοῦντες τὸν ὀβολὸν τοῦ ἐλέους, οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς διατροφῆς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῶν πολλὰς προσβαλλομένων τοῦ θρόνου δικαιωμάτων, καὶ οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς εἰσέπειτα ἀσφαλείας τε καὶ βελτιώσεως. Καὶ οὐ μόνον καταρτίζοντες κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν σεσαθρωμένην πενιχρότητα τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ Γῇ ἱερῶν Σεβασμάτων, ἀλλ' οἰκοδομοῦντες δι' ἡλίκων, φεῦ! καὶ λόγων καὶ συγγραμμάτων, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν εὐσεβείαν, καὶ στηρίζοντες τὰς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τοῦ ψεύδους κλονιζόμενας τῶν εὐσεβῶν συνειδήσεις! Μακάριοι Ὑμεῖς, ὧ τρισόλβιοι ποιμένες, ὅτι "φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποιμένου, κο-

(α) Ἑβρ. 12. 37.

μιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον (α)''

§ η'. Τούτων λοιπὸν τῶν ἀληθῶς μακαριωτάτων Πατριαρχῶν τὰς ὁδοιπορίας ἰχνεύων ἡ Ὁ Ἀθανάσιος ἀποστέλλεται εἰς τὴν ἐξαρχίαν τῆς ἀνω καὶ κάτω ἐώας Ἰβηρίας. Ἐκεῖ διέτριψε δωδεκαετίαν ὅλην, παρά πάντων τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς κλίμασιν ὀρθοδοξούντων λαῶν τιμώμενος ἐν ταύτῃ καὶ τιμῶν τὸ ἱερὸν αὐτοῦ κατὰ στήμα. Ἐκεῖ ἐδοξάσθη Ὁ Ἀθανάσιος διὰ τὴν ταπεινῶσιν αὐτοῦ καὶ σεμνότητα καὶ ἐπιείκειαν. Τοῦτου τὴν ταπεινῶσιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀγασάμενοι καὶ οἱ τότε τὰ σκήπτρα τῶν δύο ἐκείνων Ἡγεμονειῶν διέποντες εὐσεβέστατοι καὶ φιλόχριστοι Καίσαρες, ἤγον διὰ πάσης τιμῆς καὶ ἰδιάζοντος σεβασμοῦ τὸν Ἀγιοταφίτην ἑξαρχον, καθὼς ὁ πολὺ πρὸ αὐτῶν ἡγεμονεύσας Γουριέλλος τὸν αἰοδιμον ἐκείνον Πατριάρχην Δοσίθεον· καὶ ἡλήθενσε λοιπὸν καὶ εἰς τὸν φρόνιμον τοῦτον ἄνδρα τὸ τῷ Σεράχ, "Ἀνθρωπος φρόνιμος ἀρέσει μεγίστῳ ἄσιν. (β)'' Ἀλλ' ὁμως οὐδ' ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ παροιμίᾳ διετέλεσεν ἀπείρατος πειρασμῶν ὁ πολὺ πειρὸς Ἀθανάσιος. Στίφη ἐνόπλων πολεμιστῶν εἰσέβαλον ἐκ τῆς γείτονος Περσίας εἰς τὴν Ἰβηρίαν, καὶ τὴν χώραν ἐδήουν, καὶ τὰς πόλεις ἐλεηλάτουν τὰς πρὸ ποδῶν καὶ πᾶσαν ἐπέφερον κακότητα κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκείνου χριστιανικοῦ λαοῦ, καὶ ἐλθόντα περιεκάθησαν ἄγρια καὶ αἰμοδιψῆ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἀνω Ἰβηρίας Τιφλίσιον, ὅπου τότε διέτριβεν ὁ μακαρίτης. Ἐκεῖ τότε στενοχωρία, ἡ φόβος, καὶ θλίψις, "ἐκεῖ ὡδὶνες ὡς τικτοῦσιν (γ)'' καὶ ταύτας ὠδήνησε πάσας μετὰ τῶν ἄλλων ὁ ἑξαρχος Ἀθανάσιος. Μετὰ ταῦτα ἀλί-

(α) Α'. Πέτρ. ε. 4.

(β) Σεπ. κ'. 27.

(γ) Ψαλμ. μζ'. 7.

σκεται τὸ φρούριον ἐξ ἐφόδου καὶ διαρπάζεται ἡ πόλις ἀπανθρώπως καὶ αἰχμαλωτίζονται ἅπαντες· καὶ ὁ Ἀθανάσιος μόλις σφίζεται, ὡς ἂν διὰ σαργάνης προλαβὼν φυγῇ τὴν αἰχμαλωσίαν· ἀντ' αὐτοῦ δὲ αἰχμαλωτίζεται ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Γεώργιος (ὁ ὑστερον διὰ τῆς ἱερᾶς χειροτονίας Γεράσιμος) ὃν ἐξηγόρασε μετὰ ταῦτα· αὐτὸς δὲ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλὼν, περιέτριχε χώραν πολλήν, στεροῦμενος καὶ ταλαιπωροῦμενος καὶ γευόμενος ἀπασῶν τῶν πικριῶν τῆς φυγῆς ἐν ἐκείναις ταῖς περὶ τὰ Κανκάσια καὶ Κεραυνία ὄρη δυσχωρίας. Μετὰ τούτους δὲ τοὺς σφοδροὺς καὶ θυελλώδεις τῶν πειρασμῶν χειμῶνας καὶ κλύδωνας, ἐπανερχεται τελευταῖον εἰς τὴν Βασιλίδαν ταύτην τῶν πόλεων, ἣτις ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ γενέσθαι τῆς δόξης αὐτοῦ τὸ ἐξαίσιον θέατρον· καὶ ἀναπαύεται μικρὸν ἀπὸ τῶν πόνων καὶ κόπων ἐν τῇ κατὰ τὸ Νεοχώριον αὐτοῦ ἡγουμένίᾳ, ἵνα πάλιν ἀποδυθῇ εἰς αὐτοὺς ἐνδοξότερον τοῦ λοιποῦ καὶ γενναιότερον, εἰς ὃ περιέμενεν αὐτὸν λαμπρὸν τῆς δοκιμασίας στάδιον.

§ θ'. Ἄγε τοίνυν, Ἱερὲ Ἀθανάσιε, ἀνάβηθι εἰς τὸ θεόθεν κεκληρωμένον σοι ὕψος τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, καὶ συμπλήρωσον τὴν ἀγιωτάτην τετρακτὴν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καταλαβὼν τὸν ἀρτίως διὰ τὸν ἐπὶ ὁδὸν θάνατον τοῦ αἰοδιμου Πολυκάριπου κενωθέντα θρόνον τῆς Ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, ὑπὲρ ὃ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πολὺν ἤδη χρόνον διὰ τῆς ἀτρύτου σου ὑπουργίας ἐμόγησας. Ὑψώθητι εἰς τὴν ἀνωτάτην περιωπὴν τοῦ Ἱερατικοῦ πολιτεύματος καὶ ἀποπέρανον τὸν καλὸν τῆς Θεοφιλοῦς σου πολιτείας ἀγῶνα, "ἵνα σοὺ ἡ προκοπὴ φανερά ᾖ ἐν πᾶσιν (α)'' Ὁμόφωνος τῆς ἐν Χριστῇ ἀδελφότητος ἡ ἐκλογή καλεῖ σε εἰς τὴν Πατριαρχίαν, σύμπληρος τῶν προκρίτων

(α) Α'. Τιμ. δ'. 16.

τοῦ γένους ἡ εὐφημία ἐπιζητεῖ σε Πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων. Ἰκανῶς ἤδη ἔχεις τῆς ἀναπαύσεως, πάντες σε ἀπαιτοῦσι Θεὸς κελεύει, "τὶ ἀπαναίνῃ ἐν εὐδοκίᾳ Ὑψίστου; (α)" Οὐαὶ εἰς τοὺς κυριευομένους ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς φιλαρχίας λειτουργοῦς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ἐκείνους, οἵτινες καταλιπόντες πᾶσαν ἄλλην φροντίδα πνευματικὴν, πρῶτον μὲν περὶ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, εἶτα δὲ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων (β), διατρέχουσιν εὐζωνοὶ τὰς ἀγνίας καὶ τὰς ῥύμας τῆς πόλεως, κρούουσι σκότειοι τὰς θύρας τῶν μεγάλων καὶ κραταιῶν, πάσης δὴποτε φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ θρησκείας, ἐμπιπλῶσι δι' ἁθεμίτων καὶ πονηρῶν δομάτων τὴν ἀπληστον τῶν δυνατῶν καὶ ἰσχυρῶν πλεονεξίαν, καταφιλοῦσι τὰ βέβηλα καὶ μαρὰ κράσπεδα τῆς ὑπερηφανείας, καὶ προκυλινδοῦνται χαμαιπετῶς, ἵνα θεραπεύσωσι τὸν φλογίζοντα ἔνδοθεν πυρετὸν τῆς φιλαρχίας· οἱ τοιοῦτοι ὅσοι καὶ ὅποιοι ποτ' ἂν ᾧσιν, ἀκουσάτωσαν τί ὁ Θεὸς λέγει. "Οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλης, οὐδ' ἐν ἰσχύϊ, ἀλλ' ἡ ἐν πνεύματί μου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ (γ)." Εἰς μάτην λοιπὸν ἐξευτελίζουσι τὸν ἱερὸν αὐτῶν χαρακτήρα, καὶ μαίνουσι τὰ ἅγια αὐτῶν χεῖλη καὶ καταναλίσκουσι τοῦ τεταπεινωμένου τούτου καὶ τεταλαιπωρημένου λαοῦ τοὺς ἰδρωτάς, ὅπως δῆθεν ὑψωθέντες εὐαρεστήσωσι καὶ δοξασθῶσιν. "Οὐχ ἔαυτῶτις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλοῦμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (δ)."

§ ι. Ἀναβιβάζεται λοιπὸν εἰς τὸν Θρόνον τοῦ Ἀδελφοθέου ὁ Πατριάρχης ὑπὸ τῆς πανσθενοῦς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ. "Παρ' οὐ πᾶσα πατριά ἐν οὐρᾷ

(α) Σ. Σερ. μ. 4.

(β) Ἑβρ. θ'. 7.

(γ) Ζαχαρ. δ'. 6.

(δ) Ἑβρ. ε', 4.

νῶ καὶ ἐπὶ γῆς (α)." καὶ χρίεται τὸ ἔλαιον τῆς εὐδοκίας, καὶ στολὴν δόξης ὡς Ἀαρὼν περιβάλλεται περισκελῇ καὶ ποδήρῃ καὶ ἐπωμίδα καὶ τὸν μανδύαν ἐμπορεῖται τὸν ποτάμιον, καὶ τοὺς κώδωνας περιάπτει τοὺς χρυσοὺς καὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως ἐγκολπίζεται, καὶ τὸ κηρύκιον ἐγχειρίζεται τῆς εἰρήνης, καὶ τὴν κίδαριν ἐπὶ κείται τῆς χάριτος καὶ πᾶσαν ἐπενδύεται τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς Ἀρχιερωσύνης· καὶ εἰσέρχεται δεδοξασμένος καὶ αἶρων τὸ Ἐφουδ, εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἀναβαίνει τὸ θυσιαστήριον ὁ Ἱερεὺς ὁ Μέγας, ὡς Σίμων ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ὀνίου. "Ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν στολὴν δόξης καὶ ἐν διδύσκεσθαι αὐτὸν συντέλειαν καυχήματος, ἐν ἀναβάσει θυσιαστηρίου ἀγίου ἐδόξασε περιβολὴν ἀγίασματος (β)." Εἰς τοῦτο τῆς πανευκλεοῦς αὐτοῦ ζωῆς τὸ στάδιον ἐσπούδασε μάλιστα ὁ αἰδίδιμος, ἵνα παραστήσῃ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ δόκιμον ἐν παντί ἔργῳ ἀγαθῷ, πλησιάζων, κατὰ τὸ ἐνὸν, εἰς τὴν ἀμίμητον πολιτείαν τῶν θεοδοξάστων αὐτοῦ προκατόχων. Ἀλλ' ἐνταῦθα, τί πρότερον, τί δ' ὕστερον καταλέξωμεν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τοῦ προκειμένου Πατριάρχου ἀγωνισμάτων; "Οὐρανὸς ὑψηλὸς, γῆ δὲ βᾶθρα (γ)" ἡμεῖς δέ, "οὔτε ἀντλημα ἔχομεν καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθὺ (δ)," ἀλλ' ὁμῶς ὑπομνησκόμεν, καθ' ὅσον δυνάμεθα, τῶν παλαισμάτων αὐτοῦ τὰ κεφαλαϊωδέστερα.

§ ια. "Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατ' ἀγει εἰς Ἀδου καὶ ἀνάγει (ε)!" Αὐτὸς κατὰ λόγους εἰς ἡμᾶς ἀκατανοήτους διέπει τὴν γῆν, καὶ τὴν Οἰκουμένην· καταστρέφει καὶ πάλιν οἰκοδο-

(α) Κολοσ. α'. 16.

(β) Σ. Σερ. ν'. 11.

(γ) Παροιμ. κέ. 3.

(δ) Ἰωάν. δ'. 11.

(ε) Ψαλμ. Ὑμν. γ'. 6.

μεῖ, παιδεύει καὶ πάλιν ἰᾶται, ταπεινοὶ καὶ πάλιν ὑποῖ, κλείει πρὸς τὸ συμφέρον καὶ πάλιν ἀνοίγει τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀνεικάστων αὐτοῦ ἐλεῶν, θεσμεύει ἐν ἀπωλείᾳ καὶ ἀπολύει ἐν δυναστείᾳ. Αὐτὸς κατὰ τὰς ἀνιχνιάσους αὐτοῦ βουλὰς ἐπιτρέπει πολλάκις πολλοὺς καὶ κατὰ τῆς ἐπιγῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας πειρασμοὺς καὶ διωγμοὺς καὶ σφοδρὰς τρικυμίας πρὸς δόξαν πάλιν αὐτῆς καὶ στερεώσιν· καὶ ποτὲ μὲν συγχωρεῖ εἰς τὴν ὀρμητικὴν χάλασαν τῆς καταδυναστείας, ἵνα μαστιῇ καὶ δερητὴν ἀήττητον αὐτῆς καὶ στεφανηφόρον κορυφὴν, ποτὲ δὲ παραβλέπει τὰ ἀγριωπὰ κύματα τῶν διαφορῶν αἱρέσεων κορυφούμενα μανιωδῶς καὶ προσαρασσόντα παρὰ τοὺς λαγῶνας αὐτῆς καὶ τὰ κράσπεδα· ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐπαφίησιν ἄθροα τῶν διαφορῶν ἐπηρειδῶν τὰ πνεύματα, λυσσῶντα καὶ φριάσσοντα κατὰ τοῦ ὅλου αὐτῆς σώματος. Εἰς τοιαύτας ἐπηρείας καὶ εἰς τοιοῦτους πειρασμοὺς ἠδούκησεν ἵνα ἐγκαταλείψῃ ὁ Κύριος πρὸ χρόνων ἤδη πολλῶν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, δοκιμάζων ἕως τὴν καρτερίαν αὐτῆς καὶ ὑπομονήν. Ἀγρία καὶ θηριώδης καὶ τυραννικὴ φυλὴ ἢ τῶν ἐγχωρίων Ἀράβων κατεπίεξε καθ' ἐκάστην καὶ παρηνόχλει κακεντρεχῶς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀδελφότητα, πολλαχῶς ζημιούσα καὶ πολλαχῶς κατεξαντλοῦσα καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίαν οὐσίαν τοῦ Καταστήματος. Δύο ἔτεροι ἀνθρώπων φυλαὶ χριστιανικαί, μὴδὲν πώποτε παρὰ τῶν ἡμετέρων (γινώσκει Κύριος!) μῆτε παθοῦσαι, μῆτε ἄλλως πως προσβληθεῖσαι, οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Λατίνοι, κατεπεμβαίνοντες εἰς τὴν δυστυχίαν ἡμῶν καὶ ταλαιπωρίαν, κατέτρυνον καὶ αὐτοὶ πάσῃ μηχανῇ καὶ συνέσφιγγον ἔτι μᾶλλον τὴν ἀγχόνην τῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατηφάνιζον τὴν κοινότητα. Οἱ δὲ αἰμνηστοὶ ἡμῶν Πατριάρχαι ἠναγκάζοντο ἀγοράζειν βαρέως παρὰ τῶν κρατούντων τὴν βραχυτάτην καὶ

ἐφήμερον τῆς Ἐκκλησίας ἡρεμίαν καὶ ἄνεσιν. Ἐπὶ τούτῳ καὶ δάνεια ἐζήτουν ἐπὶ δανείων, καὶ χρέη προσετίθουν ἐπὶ χρεῶν, καὶ τόκους προσηύξανον ἐπὶ τόκων καὶ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦν ὅλως ἐλεεινὴ καὶ ἀξιοθρήνητος.

§ 1β'. Ὅτε ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος Θεὸς ἀπεφάσισεν ἐπὶ Φαραῶ ἵνα πέμψῃ λιμὸν ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, προνοῶν περὶ τῶν πατριαρχῶν τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ μήπως ἀποθάνωσιν ὑπὸ τῆς πείνης, ὠδήγησεν ἄνωθεν οἰκονομικῶς τὸν φεράποντα αὐτοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον, ὅστις διὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ συνέσεως εὐρὺν χάριν παρὰ τῇ Βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων καὶ γενόμενος βασιλικὸς οἰκονόμος καὶ σιτομέτρης, ἐμέλλεν αὐτοὺς διαθρέψειν ἐπὶ τοῦ λιμοῦ· παρομοίως καὶ ἐπὶ τοῦ νέου τῆς χάριτος Ἰσραὴλ τοῦ εἰς λιμὸν καὶ πείναν σωματικὴν καταπεπτωκότος, ὥκονόμησε σοφῶς ἡ θεία Πρόνοια καὶ ἀνψώσε παρὰ τῇ μεγάλῃ καὶ κραταίῳ τῶν Ὁθωμανῶν Βασιλεῖ ἄνδρας ἐκ τῶν ὁμογενῶν συνετοὺς καὶ ἐπιστήμονας, ὅποιοι ἠπῆρξαν οἱ αἰμνηστοὶ Αὐθένται καὶ Ἡγεμόνες τῶν δύο μεγάλων τῆς Δακίας ἐπαρχιῶν, οἵτινες ἐμέλλον διαθρέψειν ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἀπανταχοῦ ἀδελφῶν, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφότητα. Κατάβητε λοιπὸν, καθὼς ὁ Μέγας ἐν Πατριάρχαις Ἰακώβ καὶ οἱ ἐνδεκα Πατριάρχαι εἰς Αἴγυπτον, κατάβητε καὶ ὅτι οἱ νέοι Πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, καταλιπόντες τὴν γῆν τῆς Ἐπισκοπῆς ὑμῶν εἰς ταύτην τὴν μεγίστην τῆς μεγίστης βασιλείας Μητρόπολιν, καὶ προσέλθετε πρὸς τοὺς υἱοὺς καὶ ἀδελφοὺς ὑμῶν Ἰωσήφ, καὶ ἀγοράσατε βρώματα, καὶ πλήσατε τοὺς μαρσίππους ὑμῶν σίτου, καὶ πέμψατε καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν καὶ δυσωπήσατε πρὸς καιρὸν τὸν λιμώτοντα στόμαχον. "Κατάβητε ἐκεῖ καὶ πρὶ αὐτοῦ ἐμὲν μικρὰ βρώματα, ἵνα αὐτῇ σιτηθῇ καὶ μὴ ἀποθάνῃ τε (α)." Καταβαίνου-

οι λοιποὶ οἱ γηραιοὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ περιθάλλουσιν αὐτοὺς ἥ, τε Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ οἱ αἰοίδιμοι ἡγεμόνες καὶ, ἀνοίξαντες τοὺς σιτοβολῶνας αὐτῶν, ἔτρεφον αὐτοὺς καθ' ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ Γένους κατεπείγουσαι ἀνάγκαι συνεχώρουν. Ἀλλ' ὅμως ὅσον τὸ σιτομέτριον ἐγένετο θαψιλές, ὅσον ἐπερίσσευον αἱ ἀφιερώσεις, ὅσον ἡ περιθάλψις ἀπέβαινε θερμότερα, τοσοῦτον ἐξηγριαίνετο ἡ ἀπληστία τῶν δυναστευόντων, τοσοῦτον ἰσχυρότερα ἐπύρροντο αἱ ἐπύρραι τῶν ἔθνων. "Ὁ δὲ λιμός ἐνίσχυεν ἐπὶ τῆς γῆς (α)."

§ ιγ'. Ἐμελλε δὲ, τέλος, ἐνσκήψειν καὶ τὸ ἔσχατον τῶν δεινῶν. Τὸ ποτήριον τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν ὑπερεκχειλίσαν, ὁξύνει καθ' ἡμῶν τὴν θείαν ἀγανάκτησιν, καὶ ἐξαποστέλλει ὁ Κύριος τὰ βέλη τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Λαίλαψ καὶ τυφὼν καὶ καταιγὶς καὶ χειμὼν κατακαλύπτει καὶ συμπυκνοῖ καὶ σκοτίζει τὸν ὀρίζοντα. Ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ πᾶσα στοιχείων σύγκρουσις βρέμουςι μετὰ πατάγου καὶ θορύβων ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ζάλη καὶ σάλος καὶ τρικυμία ἀπειλοῦσιν ἵνα καταβυθίσωσιν αὐτάνδρον τὸ κλυδωνιζόμενον σκάφος. Φωνὴ πολέμου καὶ ἀνδροκτασίας καὶ αἰχμαλωσίας καὶ πάσης κακώσεως καταπλήττει καὶ ἀπονεκροῖ πᾶσαν ψυχὴν καὶ πᾶσαν καρδίαν χριστιανοῦ. Σκοτος καὶ γνόφος καὶ σεισμός αἶρει ἐκ μέσου καὶ σιτοδότας καὶ σιταποδόχους, καὶ περιθάλλοντας καὶ περιθαλπόμενους. Καὶ ἡ μὲν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως μόλις διασώζεται ὡποσδήποτε, ἐλεῖ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων· τὸ δὲ σκάφος τῆς Ἱερουσαλὴμ παλαίει ἐτι πρὸς τὰ οὐρανομήκη τῶν προσβολῶν κύματα. Προσβολὴ διαδέχεται τὴν προσβολήν· κύμα ἐπέρχεται κατόπιν κύματος· τοῦτο

ἀναβαίνει γαῦρον, ἵνα ἐπιπέσῃ καὶ κατακλύσῃ τοὺς πλεοντας· ἐκεῖνο διαρρήγνυται εἰς ἀφρούς· τοῦτο παρῆλθε τὸ ἄλλο ἐφορμαῖ, ἵνα καταπῇ τὸ σκάφος· τοῦτο συνέτριψε, φεῦ! τὸν ἰστόν, ἐκεῖνο, οἶμοι! ἐξέκοψε τὸ πηδάλιον. Ἀλλ' ὦ! πῶς εἶπω; ἐν τῶν κυμάτων ἀγῆσπασε, τέλος, καὶ αὐτὸν βαβαί! τῆς νηὸς τὸν πηδαλιούχον καὶ κυβερνήτην, τὸν βαρυπενθῆ Πατριάρχην Πολύκαρπον! Ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ ἐγχειρίζεται τὴν πηδαλιουχίαν τῆς Πατριαρχίας ὁ Ἀθανάσιος. Ὅλην ἀφιερῶσας τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἰς τοῦ Ὑψίστου τὴν Πρόνοιαν, καὶ ἀποβλέπων πρὸς τὸν ἀπλανῆ ἀστέρα τῆς εἰς Θεὸν Πίστεως, ἐφαπτεται μετὰ θάρρους καὶ εὐψυχίας τῶν οἰάκων ὁ αἰοίδιμος. Ὡ πολλῶν ἐκείνων καὶ τρομερῶν πειρασμῶν οὓς ὑπέμεινας τότε, Πατριάρχα Μακαριώτατε! Ὡ! πόσῃ κατέπιε λύπην! ὦ, πόσα ἐψωμίσθης δάκρυα διὰ τὴν τότε οἰκτρὰν καὶ ὀδυνηρὰν τοῦ, τε Γένους κοινῶς, καὶ τοῦ Θρόνου ἰδία κατάστασιν! Τριάκοντα καὶ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων χρῆ ἐπεβάρυνον καὶ τὸν Ἅγιον Τάφον καὶ τὴν καρδίαν τοῦ πολυμόχθου Ἀθανασίου. Προσῆρχοντο καθ' ἐκάστην ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι οἱ ἐκ τῶν ὁμογενῶν δανεισταί, τὰ ἐλεεινὰ τῆς τοῦ Γένους τρικυμίας ναυάγια, καὶ γυναῖκες χηρεύσασαι, καὶ παῖδες ὀρφανισθέντες, καὶ ἄρχοντες πτωχεύσαντες, καὶ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἄνθρωποι λιμώττοντες, ἔκλαιον, ὠδύροντο, ἐστέναζον, ἐζήτην ὡς ἔλεος καὶ ἐλάχιστον μέρος, ὧν εἶχον λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἀπέδιδεν εἰς αὐτοὺς τίς;— δάκρυα! "Τίς δώσει, ἔλεγεν ὁ πολύδακρυς, τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων καὶ κλάυσομαι τοὺς τετραυματισμένους τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου; (α)" Ἐπὶ

χοιτο ἄγριοι καὶ βαρεῖς καὶ ἀδυσώπητοι οἱ ἐκ τῶν ἄλλοι· ἐνὼν δανεισθαὶ ἀπαιτοῦντες βίαν καὶ δυναστείαν τὴν ὀφειλὴν κράζοντες, βοῶντες, ὑβρίζοντες, ἀπειλοῦντες. Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἀπέδιδεν εἰς αὐτοὺς τί·— στεναγμὸν! Ἐστένανεν ὁ πολύστονος μετὰ στεναζόντων, παρηγόρει αὐτοὺς, ἀνέβαλλε καιρὸν, ὑπέσχετο· ἀλλ' οὐδέποτε ἀπληπίζετο, ὅτι καὶ τὸ χρέος ἀποτίσκει ποτὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς διαθρέψει. Ἐλπιζε, λέγων, ἔλπιζε ἐπὶ Κύριον καὶ αὐτὸς οὐ διαθρέψει.

§ 10^δ. Ἀλλὰ τέλος, ὁ ἐνδυναμῶν ἀπὸ ἀσθενείας Θεός, κατευνάσας τὸν σάλον καὶ καταστορέσας τὸ πέλαιος τῶν δεινῶν, ἐνίσχυσε καὶ τὸν βραχίονα καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ οἰακοστροφίου Ἀθανασίου, καὶ ἤρξατο σκέπτεσθαι περὶ διορθώσεως τῶν πραγμάτων. Καθὼς μετὰ τρομερὰν καταιγίδα, ὑδάτων ἅμα πολλῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταρροαγόντων καὶ τῶν χειμάρρων πλημμυρησάντων, ἔπειτα αἰθρίας πάλιν γενομένης, ὥχρῳ ἐπὶ ὁ γεωργός, περιστρέφει τὰ ἔμφοβα αὐτοῦ βλέμματα ἀπὸ τῆς, εἰς ἣν κατέλαβεν αὐτὸν ὁ ὑέτος, σκοπιᾶς, καὶ θεωρεῖ θέαμα ἐκπληκτικόν, στελέχη δένδρων συντετριμμένων ὑπὸ τῶν κεραυνῶν, ἀμπελοὺς ἀνεσπασμένας, τὰ ὄρια τῶν ἀγρῶν συγκεχυμένα, τοὺς αὐλάκας ἀνατετραμμένους, τοὺς ῥυακὰς μετεστραμμένους, τὰ βλαστήματα τεθαμμένα εἰς τέταρτος καὶ ἵλυν, τὰ πάντα ἀτάκτως καὶ ὡς ἔτυχε συμπικνυμένα τε καὶ παρηλλαγμένα. Παρομοίως καὶ ὁ μακάριος οὗτος τοῦ ἀμπελῶνος Χριστοῦ γεωργός, ἅμα συνελθὼν ἀπὸ τῆς ζάλης καὶ ταραχῆς τῶν ἀνταρῶν, ἤρξατο ἀναθεωρεῖν ἀπὸ τῆς περιωπῆς τοῦ θρόνου τὴν κατάστασιν τῶν ἐν Δακίᾳ μάλιστα καὶ τῶν ἀλλαχοῦ τῆς γῆς κτημάτων τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ. Σύγχυσις πανταχοῦ, πανταχοῦ φθορά, πανταχοῦ ἐρείπια καὶ καταστροφὴ, οἰκτιστα λείψανα τῆς τῶν περιστάσεων καταιγίδος· Αἱ δὲ ὀλίγαι ἀπὸ τοῦ

τῶν προσγινόμεναι πρόσοδοι, ἐσκορπίζοντο τὴν ἄλλως καὶ ἐξεχέοντο εἰς τελευτῶδη ἀφάνειαν, ἢ ἀχρησίαν. Πόλεμος ἐξερχόγη ποτὲ μεταξὺ Ἰσραηλιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ ἀνέβαινον κατ' αὐτῶν πασσυδαὶ Ἰσραὴλ ὁ Βασιλεὺς Ἰούδα καὶ Ἰωσαφὰτ ὁ Βασιλεὺς Ἑδὼμ· διερχομένους δὲ γῆν ἔρημον πολλήν, κατέλαβεν αὐτοὺς αὐχμὸς καὶ ἀνυδρία, καὶ οὐκ εἶχον ὕδωρ οὔτε δι' ἑαυτοὺς, οὔτε διὰ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ ἐδυσφόρουν καὶ ἀπληπίζοντο· τότε ὁδηγηθεὶς ἐκ Θεοῦ ὁ Προφήτης Ἑλισσαῖ καὶ ἐπιστάς πρὸς αὐτοὺς, εἶπε. "Τὰ δε λέγει Κύριος· ποιήσατε τὸν χεῖμα ῥῶον τοῦτον βοθύνους, βοθύνους . . . καὶ πλησθήσεται ὕδατος, καὶ πίετε ὑμεῖς καὶ αἱ κτήσεις ὑμῶν, καὶ τὰ κτήνη ὑμῶν (α)." καὶ ἐπλήσθη, καὶ ἔπιον, καὶ ἐκορέσθη διψῶν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίησε φωτισθεὶς ἐκ Θεοῦ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος, ἐπὶ τῆς τότε καταλαβούσης ἀνυδρίας καὶ δίψης, τῆς ἀπελπιζούσης τοὺς ἀδελφούς. Κατέσκαψε καὶ οὗτος τὸν χεῖμα ῥῶον τῶν εἰσοδημάτων βοθύνους, βοθύνους, καὶ, (ὧ τῶν θαυμασίων σου, πανάγαθε Κύριε!) ἀνέβλυσεν ὕδωρ πολὺ, προσεγένετο βοήθεια ἱκανή, καὶ ἐδρόσισε τὰ χεῖλη τῶν κεκαχωμένων καὶ ὀδυνωμένων ὁμογενῶν, καὶ ἔσβεσε τὴν φλόγα τοῦ θυμοῦ τῶν ἀλλογενῶν δανειστῶν, καὶ ἐξέπλυνε τὴν πικρίαν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατέρων. "Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου (β)!"

§ 11^ε. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ κράτιστον κατόρθωμα, ἡ εὐτύχημα τοῦ Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἀγίου Ἱεροῦ, οὐπω ἐξεῖπον. "Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου, Κύριε!—ὡς ἀνέξερε ἡ νητα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου,

(α) Δ. Βασιλ. γ'. 16. 17.

(β) Ψαλμ. ρκγ'. 8.

Χριστὲ Βασιλεὺς (α).¹ Ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιζητεῖ τὴν σύμπραξιν τῶν τοῦ Γένους προκρίτων, καταφεύγει εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Καὶ ὑπακούει λοιπὸν τῆς γηραιᾶς φωνῆς καὶ δεήσεως τοῦ πολιοῦ Πατριάρχου ἡ παγκόσμιος Ὁρθοδοξία, καὶ ἀναβαίνει πανταχόθεν παρηγορία ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπορεύεται χεὶρ ἀρωγὸς ὑπὲρ τοῦ ὀκλάζοντος καὶ εἰς παντελῇ κατάπτωσιν ῥέποντος Ἀποστολικοῦ τούτου θρόνου· καὶ πρῶτιστος πάντων ἐπιχέει τὴν αἰμύνηστον ἐκείνην αὐτοῦ μεγαλοδορίαν ὁ αἰμύνηστος ὄντως καὶ μεγαλοεργότατος ἐν Βασιλεῦσι Σουλτάν Μαχμούτ-της. Καθὼς δὲ οἱ πάλοι τῶν Περσῶν Βασιλεῖς Κῦρος καὶ Δαρεῖος καὶ Ἀρταξέρξης, ἐξορμηθέντες ἄνωθεν, ἐφάνησαν μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἐλευθέριοι περὶ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, παραπλησίως καὶ ὁ κραταῖος τῶν Ὁθωμανῶν αὐτάρχης, θεόθεν ὁδηγηθεὶς, ἐγένετο δαυιλέστατος πρὸς τοὺς ἀπολλυμένους ὑπὸ τοῦ χρέους Ἱεροσολυμίτας, καὶ ἐρύσατο αὐτοὺς, "ἵνα προσέχωνται εἰς ζωὴν τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν Υἱῶν αὐτοῦ (β)."² Καὶ γίνεται ἄρα τοῦ Βασιλέως ἡ περὶ τὸ Κατάστημα τοῦτο μεγαλοπρέπεια ἡ αὐτῇ καὶ καλῇ ἀπαρχῇ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν χρεῶν, καὶ ἀριστος οἰωνὸς τῆς περὶ τὸ Γένος ἡμῶν βασιλικωτάτης αὐτοῦ ἐπιεικείας. "Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὃς ἔδωκεν οὕτως ἐν καρδίᾳ τοῦ βασιλέως τοῦ δοξάσαι τὸν οἶκον Κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ (γ)."³ Μετὰ δὲ τοῦτο, διαπέμπει ὁ συνετὸς καὶ ἐχέφρων Ἀθανάσιος

(α) Ψαλμ. λ'. 20. καὶ Ῥωμ. ιβ'. 13.

(β) ὁ Ἱερὺς Β'. 5'. 10.

(γ) Αὐτόθι. ζ'. 27.

ἀποστόλους ὁρηροὺς πολλαχοῦ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ὁθωμανικῆς ἐπικρατείας, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ θεόσωστον καὶ θεοστήρικτον Κράτος τῆς ὁμοθρήσκου Ῥωσσίας. Καὶ γίνεται ἔρανος ἱερός, καὶ προσφέρουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς γῆς, ἐν οἷς μάλιστα καὶ ὁ Ὑψηλότατος Πρίγκιψ, ὁ πρῶην ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Μηλόσχης, εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος παντοῖαν καὶ θεοφιλῆ δόσιν, καὶ ἐκπληροῦται λαμπρῶς τὸ θεοπρεπέστατον ἐκεῖνο τοῦ ψαλμοῦ. "Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἷσουσιν δῶρα τῇ φοβερῇ καὶ ἀφαιρουμένῃ πνεύματα ἀρχόντων, φοβερῇ παρὰ τοῖς Βασιλεῦσι τῆς γῆς (α)."⁴ Καὶ σφίζεται λοιπὸν παραδόξως ἀπὸ τῆς ἀπωλείας ὁ θρόνος, καὶ ὁ σῶσας ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πατριάρχου τούτου.

§ 15'. Ἀλλ' ἀρκείτωσαν ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ τῶν πρὶν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κατορθωμάτων τοῦ θαυμαστοῦ τούτου καὶ νεανικοῦ γέροντος Ἀθανασίου. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων ἀπόκειται, ἵνα καταγράψῃ ἀκριβέστερον καὶ ἐκτενέστερον καὶ τὰ τῆς γενομένης ὑπ' αὐτοῦ πολυθρυλλήτου οἰκονομικῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἡμερῶν γενναίως ἀποκρουσθείσας προσβολὰς τῶν αἰρετικῶν, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἀγῶνας καὶ πειρασμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ θαυμασίας καὶ πατριαρχικωτάτας πράξεις. Ἡμεῖς δὲ ὀλίγων τινῶν μόνον ἐμνημονεύσαμεν, ἵνα καταδείξωμεν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν παμπληθῆ ταύτην ὁμήγυριν, πῶς ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος διήνησε τὸ στάδιον τῆς ζωῆς ἀγωνιζόμενος τὸν καλὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν πειρασμῶν, καὶ ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ὥς ἐργάτης ἀνεπάισχυντος, καὶ πῶς ἐγένετο δόκι-

(α) Ψαλμ. σέ. 13.

μος διὰ τῶν ἔργων. Ἰδωμεν δὲ ἤδη πῶς ἡθλήσε καὶ πνευματικῶς ὁ μακάριος, καὶ πῶς γενόμενος δόκιμος καὶ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν Πίστεως, εὐκότως ἀπεκδέχεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

§ ιζ'. "Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλήῃ τις, λέγει ὁ θεοπέσιος καὶ οὐρανοβάμων Παῦλος, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ (α)." Πᾶσα ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅλαι αἱ μεγάλαι καὶ ἡρωϊκαὶ πράξεις, ὅσας ἐκθειάζει καὶ περικροτεῖ καὶ μεγαλύνει ἡ ἐμπληκτος τοῦ κόσμου τούτου κενοφροσύνη, πᾶσα ἡ δικαιοσύνη καὶ ἀγιότης, καὶ πάντα τὰ ἔργα τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ κατορθώματα, ἐφ' οἷς κατακαυχᾶται μικροπρεπῶς ὁ ταλαίπωρος ἀνθρώπος, λογίζονται ὡς σκύβαλα, ὡς βδέλυγμα, ὡς ῥάκος ἀποκαθαιμένης (β)," ἐνώπιον τῆς ἀκροάτου καθαρότητος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀκροτάτου τῶν ἀγαθῶν, ἐὰν μὴ ὧσιν ἐρηρυσμένα ἐπὶ τῆς ἀκραίφονος καὶ ὁλοψύχου εἰς Θεὸν πίστεως· ἡ τί ἔχομεν ἄξιον οἱ ἄθλιοι ἡμεῖς καὶ εὐτελεῖς καὶ ἔρποντες τῆς γῆς σκώληκες, ἵνα παραστήσαντες εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς θείας Μεγαλειότητος, ὡς ἐξ ἰδίων κριμάτων δικαιωθῶμεν; Μόνῃ ἡ πίστις ἡ ἐν Χριστῷ, ὡς κλίμαξ τις οὐρανομήκης, ἀναβιβάζει τὴν φύσιν ἡμῶν ἕως τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου, καὶ εὐπροσωπίζει τὰς ἀγαθὰς ἡμῶν πράξεις, καὶ καθαρίζει καὶ καθαγιάζει πᾶσαν ἡμῶν ἀρετὴν. "Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδαμε καὶ οὐκ ἐκ ἀποσύντης ἀπεκδεχόμεθα (γ)." Τελεία δὲ πίστις καὶ εὐπρόσδεκτος παρὰ Θεοῦ, καὶ μόνῃ δυναμένη πῶσαι τὸν ἀνθρώπον ὑπάρχει κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀποστόλον, "ἡ πίστις ἡ δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη (δ)." Ἐνεργὸν ζητεῖ τὴν πίστιν παρ' ἡ-

(α) Β'. Τιμ. β'. 6.

(β) Ἡσαϊ. ξδ'. 6.

(γ) Γαλατ. 5. 6.

(δ) Αὐτόθι 6.

μῶν ὁ Θεός, καὶ ζῶσαν καὶ δραστήριον, καὶ ἐκδηλον εἰς πάντας διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, ὧν ἄνευ ἡ πίστις ἀποβαίνει νεκρά καὶ ἀνίσχυρος καὶ ἀνεπιτήδευος πρὸς δικαιοσύνην καὶ σωτηρίαν. Ταύτης δὲ τῆς ἀγάπης πίστεως καὶ τῆς ἐν τῇ πίστει ἀγάπης τοὺς χαρκτηῖρας κάλλιστα διαγράφει ὁ θεῖος Παῦλος, γράφων μεταξὺ ἄλλων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ταῦτα. "Τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν Ἀγίων κοινωνοῦντες (α)." Ζῆλος λοιπὸν τῆς πίστεως, ὑποταγὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐλπίς, ὑπομονή, προσευχή, φιλαδελφία, ὑπάρχουσιν τὰ χαρκτηριστικά τοῦ εἰλικρινῶς πιστευόντος, καὶ ταῦτα δεῦτε ἐξετάσωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου πανευφύμου Νεκροῦ.

§ ιη'. Καὶ πρῶτον ἐξετάσωμεν τὸν ζῆλον. Τῷ πνεύματι ζέοντες. Διττῶς ἐζήλωσε τῷ Κυρίῳ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος· πρῶτον μὲν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τῆς εὐσεβείας σκηνωμάτων, δεῦτερον δὲ συνεργῶν ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς τῶν ὁμογενῶν φωτισμοῦ. Πολλάκις ὁ Ἐωσφόρος ἀνεφλέξε τὴν μοχθηρίαν καὶ κακοήθειαν τῶν Αἰρετικῶν, καὶ ἐξώρμησεν οἱ θεοστυγεῖς πάση παρασκευῇ, ἵνα ἀφαρπάσωσιν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Ὁρθόδοξων πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνημάτων, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως τὸν μεγίστον καὶ περικλεῆ καὶ κοσμοπροσκύνητον Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἐν ᾧ καὶ τὸ Ἱερόν Κουβούκλιον τοῦ Ζωοδόχου Τάφου. Ἐξώρμησαν μετὰ λύσσης καὶ βίας ὁρμητικοῦ ἀνέμου, ἀλλὰ τί ἔπραξαν; ἀπήντησαν βράχον ἐναντίον αὐτῶν τὸν ζηλωτὴν Ἀθανάσιον. Ἐβλεπες τότε τὸν ἥπιον καὶ

(α) Ῥωμ. ιβ'. 11-13.

μελίχιον γέροντα, θηρίον ἀνήμερον κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἀδικίας· πολλάκις κατήσχυνεν αὐτούς, καὶ τὰς παγίδας αὐτῶν συνέτριψε, καὶ τὰ τούτων μηχανήματα, ὡς νήπια Βαβυλῶνος, εἰς τὴν πέτρην κατηδάφισε, καὶ αὐτοκρατορικοὺς ὁρισμοὺς εὐμενεστέρους παρέλαβε, καὶ τὰ ἀπ' αἰῶνος κτιτορικά δικαιώματα τῶν Ὁρθοδόξων ἀπαρέγγραπτα διετήρησε. Πρόμαχος ἐγγήγορος καὶ φύλαξ ἀγρυπνος τῆς ἱερᾶς τῶν Πατέρων παρακαταθήκης, ἴστατο, ὡς ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς τοῦ Ἀββακούμ (α), ἔτοιμος αἰείποτε πρὸς τὴν προσβολὴν· οὐδέποτε κατεῤῥαθύμηνεν, οὐδέποτε ἐνύσταξεν ὁ αἰδίδιμος. Καὶ πότε κατέπαυσεν ὁ ἀκήρυκτος πόλεμος τῶν Αἰρετικῶν, ἵνα μετριάσῃ ὅπως οὖν καὶ ἡ προθυμία τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου; Πότε ἐνέδωκεν ἡ ἀμείλικτος ἐκείνη τῶν λύκων ἐπίδρομη, ἵνα ὑπνώσῃ καὶ ἐπὶ μικρὸν τὸ βλέφαρον τοῦ ποιμένου; Πότε ἀνεκόπη ὁ ζῆλος ἐκεῖνος ὁ Σατανικὸς, ἵνα ἐκλείψῃ καὶ ὁ θεῖος οὗτος ζῆλος τοῦ ζηλωτοῦ Πατριάρχου; Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης μετέδιδε τὸν ζῆλον αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· ἐξέκαμε τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῶν παρὰ τοῖς κρατοῦσι δυναμένων ὁμογενῶν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Ἁγίου Τάφου· διήγειρε τὴν κανονικὴν μέριμναν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν ἔχει περὶ πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐπικουρίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Οὕτως ὁ "ἐξ αὐτῆς ζῆλος ἡρέθισε τοὺς πλειονας (β)." Πολλὰς δὲ ὑπὸ τούτῃ τῇ ζήλου ἐπισκευὰς Ναῶν ἐξετέλεσεν ὁ φιλόθεος. Ἀπαντα σχεδὸν τὰ εὐαγγέλιον Μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τοὺς Ναοὺς, καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ οἰκοδομήματα, τὰ μὲν πεσόντα ἀνήγειρε, τὰ δὲ πεποννηκότα ὑπὸ τοῦ χρόνου

ἀνεκαίνισε, τὰ δὲ ἄλλως πως βεβλαμμένα ἠνώρθωσε καὶ κατεκάλλυνεν εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ περὶ τούτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εὐχοσμίας καὶ εὐρυθμίας ἐκήδετο. Καὶ εἰς ἄλλας δὲ ἄλλων κλιμάτων Ἐκκλησίας ἀνοικοδομουμένας συνέτρεχε, καὶ μάλιστα τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ εἰς τὸν περικαλλέστατον Ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας γενναῖον κατέβαλεν ἔρπον, καὶ τὴν ἐν τῇ καλλίστῃ Νήσῳ Χάλκῃ Ἀγιοταφίτικῃ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν τοῦ Κρημνοῦ ἐπικαλουμένην, ἐπὶ ἠνώρθωσε, καὶ αὐτὸν δὲ αὐτοῦ τὸν μετοχικὸν Ναὸν τὸν ἐν Διπλοφαναρίῳ, ἐπηύξησε μετὰ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς ἄλλης τῆς περιστοιχοῦσης περιοχῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ λαμπροῦ τούτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ἐν ᾧ σήμερον νεκρὸς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γεραίρεται καὶ μακαρίζεται, τὴν περιφανῇ ἀνέγειρσιν, συνέδραμε φιλόθεον καὶ φιλάδελφον συνδρομήν. Καὶ ἤδη μοι φαίνεται, ὅτι καὶ νεκρὸς καὶ ἄφωνος, ἀφίησιν ἐκ τοῦ μέσου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν τὴν φωνὴν ἐκείνην τοῦ προφητάναντος, "Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με (α)."

§ 19. Καὶ τοσαύτη μὲν ἡ περὶ τοὺς θεῖους Ναοὺς εὐσέβεια τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρός. Ἀλλ' ὁ γεννάδας ὑπερεμάχησε καὶ αὐτῶν τῶν λογικῶν Ναῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν ψυχῶν τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοῦ ποιμνίου· παραδείγματα δέ. Ἀπόστολοι τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης εἰσῆλσαν, προσχήματι φιλανθρωπίας, ὡς δολεραὶ ἀλώπεκες διασπείροντες τὰ ζηζάνια τοῦ Λουθηροκαλβινισμοῦ, ποῦ;—εἰς αὐτήν, φεῦ! τὴν ἀρχαίτυπον ἄρουραν τῆς Ὁρθοδοξίας, εἰς τὴν γῆν ἐκείνην ἐξ ἧς ἐξελέλυθε "νόμος καὶ λόγοι, οὗς ἐξαπέστειλε Κύριος (β)." ἅφ' ἐστίας ἀρχόμενοι, τὸ

(α) Ἀββακ. β'. 1.

(β) Β. Κορινθ. β'. 2.

(α) Ψαλμ. ζγ'. 10.

(β) Ζαχ. ζ'. 12.

τοῦ λόγου, πυρπολεῖν τὸ γενναῖον τῆς εὐσεβοῦς πίστεως οἰκοδομημα. Τί δὲ ὁ Ἀθανάσιος; "Ζηλῶν ἐξήλωσε τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι (α)." Ποιήσας γὰρ φραγγέλιον, ἐξέωσεν ἀπὸ τῆς ἐπίσκοπῆς αὐτοῦ τοὺς καπηλεύοντας τὴν πίστιν ψευδαποστόλους, ἐματαίωσεν αὐτῶν τὰς ἐλπίδας περὶ τῆς μεταρρύθμιθ' αὐτῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπέπεμψε μεμαραμένους καὶ κατησχυμένους εἰς τὰς ἐαντῶν πατρίδας ἐτέρου κηρύγματος Ἀποστολοκήρυκας, ὅτι τὸ φροῦριον τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπάρχει ἀνάλωτον! Ἐτερον. Μέλانا τάγματα παχυδέρμων καὶ λιπαροτραχήλων καὶ προγαστῶρων ἀλαστόρων φρατῶρων τῆς Δυτικῆς σκοτουήνης ἐπέπεσαν ποτε, ὡς λύκοι βαρεῖς, εἰς τὸ μικρὸν μὲν, ἀλλ' εὐσεβὲς τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, τὸ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἐφραθᾶ, καὶ ἐκκενοῦντες Παπικοῦ χορηγίου βαλάντια ἐστρατολόγουν ἐδαφιαίους προσκυνητὰς τοῦ δούλου τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, πᾶσαν εἰς πᾶσαν τρυφὴν δαψιλεύοντες ἄδειαν. Τί δὲ ὁ Ἀθανάσιος; — Ζηλῶν ἐξήλωσε τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι. Ἐπαίρει μακρόθεν ὑψηλὴν τὴν ποιμαντικὴν αὐτοῦ καλαῦρωπα ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς κατὰ τῶν λύκων, ἡγεὶ τὸν ποιμενικὸν αὐλὸν τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκούουσι τῆς φωνῆς τοῦ ποιμένος τὰ πρόβατα, καὶ βλέπεις τὰ ἐμπληκτα φρατοριδία τὰς κηλύπτρας συνέχοντα, καὶ φυγῇ φεύγοντα, καὶ δρόμον κόπτοντα, καὶ κράζοντα, ὡς τὸ ἀκάθαρτον ἐκεῖνο δαιμόνιον πρὸς τὸν Ἰησοῦν. "Θεὸς εἰς εἰς, ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ (β)!" Ἐτερον. Ἡρώδης ποτὲ ὁ μαιφόνος ἐκεῖνος τετράρχης, τῆς Ῥώμης ὑποτελῆς, πυθόμενος παρὰ τῶν πρεσβυτέρων τὴν ἐν Βηθλεὲμ γεννησὶν τοῦ Χριστοῦ, ἀποστείλας ἐξετέλεσε τὴν μυριόνηκρον ἐκείνην τῶν νηπιῶν πανολεθρίαν, ἀνελὼν ἐν

(α) Γ'. Βασίλ. 18'. 10.

(β) Μάρκ. 4. 24.

στόματι μαχαίρας πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ "ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω (α)." Τοῦτ' αὐτὸ ἐξετέλεσεν ἐν μέρει ὁ καθ' ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ Ἡρώδης, πυθόμενος, ὅτι προσκυνεῖται ὁρθῶς ἐν τῇ αὐτῇ Βηθλεὲμ ὁ ἐν σπηλαίῳ καὶ φάτνῃ ἀνακληθεὶς Βασιλεὺς τῆς δόξης ἐθνῶν καὶ αὐτὸς λίαν, καὶ ἀποστείλας τοὺς προσκλητοθήρας αὐτοῦ, ἀνείλε ψυχικῶς πάντα σχεδὸν τὰ ἐν Χριστῷ νήπια τῆς Βηθλεὲμ, τὰ ἄκακα βρέφη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ διετοῦς καὶ ἀνωτέρω ἐπιθείς ἐφ' ἐκάστη "τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου (β)." Τί δὲ ὁ Ἀθανάσιος; Ζηλῶν ἐξήλωσε τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι. Ὁρμᾷ διὰ τῶν αὐτόθι Πατέρων Ἀγιοταφιστῶν, καὶ ἀφαρπάξει ἀπὸ τῶν γαμψῶν τῆς δυτικῆς κακοφροσύνης ὀνύχων ὅσα ἡδυνήθη θύματα, ἐπιστρέψας εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐξήκοντα ὅλας δυτικῶν οἰκογενείας, ἃς καὶ ἐβάπτισεν ἐν τρισὶ καταδύσεισιν ἀντὶ τῶν δυτικῶν πεκαδῶν, καὶ μετέδωκεν ἄρτον οὐράνιον καὶ ποτήριον ζωῆς, ἀντὶ τῶν λατινικῶν ἁζύμων, καὶ ἐποίησεν Υἱοὺς φωτὸς ἀντὶ Υἱῶν γέεννης, πρὸς δόξαν τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. "Ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἀμαρτιῶν (γ)." ὁ δὲ ἐξήλωσε προσέτι, ὡς εἵπομεν, ὁ τρισόβλιος καὶ συνεργὸν ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς φωτισμοῦ τῶν ὁμογενῶν. "Πᾶσα σοφία παρὰ Κυρίου (δ)." Μέγιστον ἀληθῶς χάρισμα τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ σοφία, "οὐδὲν μείζον ἀγαθὸν οὐτ' ἧλ., θεν οὐθ' ἡξει ποτὲ τῷ θνητῶν γένει δωρηθὲν ἐκ Θεοῦ."

(α) Ματθ. 6'. 10.

(β) Ἀποκ. 13'. 2.

(γ) Ἰακώβ. 4. 20.

(δ) Σ. Σειρ. 4. 1.

ὡς ἔλεγε τις τῶν πάλαι Σοφῶν (α). Οὐδὲ λέγω ἔνταῦθα περὶ τῆς ἀλαζόνης καὶ τετυρωμένης καὶ ψευδωνύμου σοφίας τοῦ κόσμου, ἥτις κατεξανίσταται θρασέως καὶ κατεπαίρεται ἀνθαδῶς καὶ αὐτῆς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀναφέρεται ὑπερνέφελος διὰ τῶν Ἰκαρείων πτερῶν τῆς οἰήσεως καὶ τῆς φαντασίας· ἡ σοφία ἐκείνη οὐκ ἔστι σοφία, ἀλλὰ μωρία. "Ὁ ὕχι ἐμῶρα νεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τοῦτο (β);" Σοφία ἀληθῆς ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῆς φόβου τῆς Θεῆς τεθεμελιωμένη καὶ καταψαλίζουσα τὸ πτερόν τῆς ἐπάρεως ἐνώπιον τῆς αὐτοσοφίας, καὶ ὑπὸ μόνῃς τῆς ἄνωθεν ἐλλάμψεως φωτιζομένη. "Ὡς μέγας, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ σοφὸς Σειράχ, ὡς μέγας ὁ εὐρὼν σοφίαν ἅλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν φοβούμενον τὸν Κύριον (γ)". Σοφίας πολυγραμμάτου καὶ παχυβίβλου ἡμοίωσεν ὁ Ἀθανάσιος, ἐκ βρέφους δι' ἁλλοίας παιδεύσεως ἀνατραφεὶς τῷ Θεῷ, καὶ πολλάκις ἐαυτὸν ἐταλάνισε διὰ τὴν τοῦ πολυτιμοῦ τοῦτου θησαυροῦ ἀποστέρησιν· πλὴν ἄλλὰ καὶ τοῦτου τὴν ἔλλειψιν ἀνεπλήρου ἀρκοῦντως ὁ διακαὴς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους ζῆλος. Συνιστάτο Σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὅπου δὴποτε τῆς πατρῴας ἡμῶν γῆς; πρόθυμος ὁ Ἀθανάσιος, ἵνα πρῶτος πάντων συνεργήσῃ διὰ χρημάτων. Αὐτὸς καὶ εἰς τὴν λαμπράν τοῦ Γένους Σχολήν, τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ Κρήνῃ ἐτήσιον βοήθειαν συνεισέφερε· καὶ τὸ ἐν Χάλκῃ τῇ Νήσῳ Φιλολογικὸν Φροντιστήριον πέντε ὁλοκλήρους ἐνιαυτοὺς γενναίως ὑπεστήριξεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὴν αὐτόθι πάσῃ καλλονῇ κατηγλαῖσμένην Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὴν διὰ τῆς σῆς, Παναγιώτατε, γενναιοτάτης καὶ φιλομουσοτάτης προ-

(α) Πλάτ. Τιμαῖος σελ. 40. ἐκδ. στερεοτ.

(β) Α'. Κορινθ. α'. 20.

(γ) Σ. Σειρ. κέ. 10.

θυμίας ἐκ βάθρων ἀνεγερθείσης, καὶ Σχολῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εἰς κλέος τῶν συστησασάντων αἰώνων, συνετέλεσε καὶ ὁ προκείμενος Ἱεροσολύμων οὐ μικρὸν, οὐδὲ μνείας ἔλασπον. Ἐξεδίδετο βιβλίον διδασκτικόν, ἢ ἄλλως ὠφέλιμον εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἀναγινωσκόντων; πρῶτος ὁ Ἀθανάσιος ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ τῶν συνδρομητῶν καταλόγου. Μαρτυρεῖτωσαν αὐτοὶ αὐτῶν οἱ ἐκδότες καὶ συγγραφεῖς. Πολλῶν δὲ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἀλείπτῃς ἐγένετο εἰς παντοίας συγγραφάς ἄλλων τε καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀειμνήστου διδασκάλου Νικολάου τοῦ Λογάδου· πρὸς δὲ καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησίας τὰ ἀγιώτατα Μουσικὰ μέλη ἀνεπτυγμένα ὑπὸ τοῦ αἰδίου μνήμης τετυχηκότος Χουρμουζίου Χαροφυλάκος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἀγοράσας ἀδρότατα ἐμελέτα ἐκδώσειν διὰ τοῦ τύπου. Εὐρίσκειτο νέος χρηστὸς τὰ ἥδη καίμενος ὑπὸ τῆς φιλομαθείας, καὶ ὁμως μὴ εὐπορῶν ἵνα διανύσῃ τὸ στάδιον τῶν σπουδῶν αὐτοῦ; ὁ Ἀθανάσιος ἔτοιμος ἵνα συνδράμῃ καὶ εἰς τὴν τοῦτου εὐγενῆ πρόθεσιν. Πολλὰ Σχολεῖα γέμουνσι τῶν τοιούτων. Πᾶσαν ὁ μακάριος κατέβαλλε προσπάθειαν καὶ φροντίδα, ἵνα, οὐτινος αὐτὸς στερούμενος ἐλπεῖτο, τοῦτο προξενῶν εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ ὁμογενεῖς, παρηγορηταί. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν πρὸ χρόνων ἥδη πολλῶν κατηργημένην Σχολήν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἀπεκατέστησεν αὐτῷ λαμπρότερον, πέμψας ἐκεῖσε διδάσκαλον τὸν ἀπὸ Πάτμου μακαρίτην Παΐσιον· ἀνθ' ἐνὸς δὲ δύο παιδαγωγικά Σχολεῖα συνέστησε, καὶ τρίτον δὲ προσέθηκεν ἀλληλοδιδασκικόν. Καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δὲ τοῦ Ἐφραθά μὴ προϋπάρχον ἀνήγειρεν ἐκ θεμελίων. Καὶ ἕτερον ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἄλλο ἐν Νεαπόλει, καὶ ἕτερον ἀλληλοδιδασκικόν ἐν Ἰόππῃ. Κἀνταῦθα ἐν τῷ Μετοχίῳ λαμπρότατον συνέστησε Σχολεῖον Ἑλληνικόν, καὶ οἰκίας δὲ ἡγόρασε περὶ τὴν ὑπογράφους καὶ εὐρυτάτας, σκοπῶν ἵνα μετα-

φέρη ἐκεῖσε τὸ Σχολεῖον, καὶ περισσεύσῃ καὶ καθη-
γητὰς καὶ μαθήματα. Ἀλλὰ καὶ βιβλία ἐκδούς πολ-
λά καὶ ψυχαφελῇ, ὅποια τὰ Κυριακοδρομία τοῦ ἀοι-
δίμου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη καὶ ἄλλα, διένειμε δω-
ρεὰν εἰς τοὺς φιλαναγνώστας ὁμογενεῖς. Καὶ τὴν ἐν
τῷ δε τῷ Μετοχίῳ Πατριαρχικὴν πολυτομον καὶ πο-
λύτιμον βιβλιοθήκην, τὴν παρὰ τοῦ θείου Δοσιθέου
καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ Χρυσάνθου μετὰ πόνου καὶ δαπά-
νης πολλῆς συλλεχθεῖσαν, ἐπεμελήθη καὶ προσεπηύ-
ξησε. Καὶ νέους δὲ πολλοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἀλ-
λοδαπὴν, ἱκανοὺς ὅπως παιδευθῶσιν ἐν πάσῃ θεωρέ-
σθῃ σοφίᾳ. Ὡ! ποῖος κεραννὸς ἀπελπισίας καὶ λύ-
πης μέλλει ἐπισκῆψιν ἐφ' ὑμᾶς, ὃ χρησταὶ τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ τῆς πατρίδος ἐλπίδες, ἡ ἀγγελία τοῦ θά-
νάτου τοῦ εὐεργέτου ὑμῶν καὶ γενναίου προστάτου!
Ὡ! πόσοις δάκρυσιν μέλλετε καταρδεύειν τὴν ξένην
γῆν, ἣν ὡς φιλόπονοι μέλισσαι περιέρχεσθε! ἀλλ'
ὅμως δι' αὐτῶν ἡμῶν τῶν δακρύων κηρύξατε ὑμεῖς
εἰς τὸν πεφωτισμένον κόσμον, τὸν εἰς τὴν παιδείαν
ζῆλον καὶ τὸν διακαῆ ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Γένους
ἔρωτα τοῦ σήμερον ἐνταφιαζομένου ἐνταῦθα Πατριάρ-
χου Ἀθανασίου. Ὡ! συναδελφοὶ καὶ συμποίμενες,
ἔλεγεν ἐν ἀπλότῃ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ αἰμύνηστος πρὸς
τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ Ἀρχιερεῖς, τὸ Γένος, οὗ τινος
τὴν πνευματικὴν ἐπιστάσιαν ἐνεχείρισεν ἡμῖν ὁ Θεός,
ὑπάρχει γένος εὐγενές, ἐνδόξων ἔκγονον προγόνων,
ἀνέκαθεν ἐπὶ σοφία λελαμπρυσμένον· ἀλλ' ἐξέπεσε,
κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἰς ζόφον καὶ ἀμάθειαν.
Σπεύσατε, ὦ πατέρες τοῦ λαοῦ, προθυμήθητε ἵνα
σοφίσσητε ἕκαστος τὸ ποίμνιον αὐτοῦ τὴν κατὰ Θεὸν
σοφίαν, καὶ μὴ μένωμεν ἡμεῖς μόνοι μεταξὺ τῶν ἄλ-
λων ἐθνῶν ἀμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι καὶ καταφρονη-
τοὶ καὶ καταπεπτωκότες. Δράξασθε, ἀδελφοί,
δράξασθε παιδεῖας, μή ποτε ὀργισθῇ

Κύριος καὶ ἀπολεισθε ἐξ ὁδοῦ δικαί-
ας (α). Οὕτω μετέδιδεν ἐκ τοῦ ἰδίου ζήλου καὶ εἰς
τοὺς ἄλλους, παράδειγμα γενόμενος εἰς αὐτοὺς μιμή-
σεως ἄξιον. Οὕτως ὁ ζηλωτὴς Ἀθανάσιος καθίστα-
το καὶ ζηλωτὸς παρὰ πᾶσι.

§ κά. Δεύτερον ἐξετάσωμεν τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ
εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τῷ Κυρίῳ δουλεύ-
οντες. Ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀφιέρωσεν ὁ Μακα-
ριώτατος εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν κα-
θηκόντων τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ λειτουργίας. Δούλος ἀ-
γαθὸς καὶ πιστὸς τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως, ἐργάτης
δόκιμος καὶ ἀνεπαίσχυντος τοῦ θείου Νόμου, ὑπή-
κουεν ἄειποτε πρόθυμος εἰς ὅλας τὰς μυστικωτέρας
ὁδηγίας τοῦ Παναγίου Πνεύματος εἰς οἰκοδομὴν τοῦ
σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ταπεινὸν θέλει ὁ Θεὸς τὸν
ἑαυτοῦ θεράποντα· καὶ τίς παρὰ τὸν Ἀθανάσιον
ἐπέδειξεν ἐν ὑψηλοτέρῳ ἀξιώματι ταπεινότερον φρό-
νημα; Οὔτε ὑπὸ τοῦ τοσοῦτου μεγαλείου φυσιοθεῖς,
οὔτε ὑπὸ τοῦ πλούτου εἰς ὕβριν ἀφηνιάσας, οὔτε ὑπὸ
τῆς περιστοιχοῦσης κολακείας ἐκχαυνωθείς, τοσοῦτη
μᾶλλον ἐταπείνου ἑαυτὸν, ὅση πλέον ἐμεγάλυνεν αὐ-
τὸν ὁ Θεός. Πρῶτον ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὸν ἐπίσκοπον
τῶν ψυχῶν· καὶ τίς πρᾶότερος καὶ ἱλαρώτερος τοῦ
Ἀθανασίου; Ἀχολός, ἀόργητος, ἐπιεικής, προσομί-
λει ἐπίσης μελίχιος καὶ πρὸς τὸν ἐλάχιστον τῶν ὑπη-
ρετῶν καθὼς πρὸς τοὺς μεγίστους τῶν Ἀρχόντων.
Ἀνεκτικὸν ζητεῖ τὸν ἱερέα ὁ Θεός· καὶ τίς παρὰ τὸν
Ἀθανάσιον ἀνεκτικώτερος; Οὕτως ἡ χαλὴ τῆς
παῖν νόημα σατανικὸν ὑπερηφανείας καὶ ὀργῆς
καὶ θυμοῦ καὶ ἐξάψεως καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων
παθῶν εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ,
παράδειγμα καὶ τοῖς διαδεδομένοις γινόμενος. Οὕτω

δὲ ἔχων ὁ αἰδιδίμος, ἔχαιρε καὶ ἐνετρώφα προσδεχόμενος τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ, εἰς ὃν ἐπέτρεψε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν θρόνον καὶ τὸ ποίμνιον. Τοῦτο τὸ σωτήριον τῆς θείας ἐλπίδος ἄστρον κατεύθυνεν αὐτοῦ τὴν πορείαν εἰς τὸν πολυτάραχον Ὡκεανὸν τῆς ζωῆς. Τοῦτο ἀνέδειξεν αὐτὸν δόκιμον εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον. "Ἦ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει (α)." καὶ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ὡς τρίτον χαρακτηριστὴρα τῆς εἰς Θεὸν ἀδιστακτοῦ αὐτοῦ πίστεως. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες.

§ κβ'. Τέταρτον δὲ θεωρήσωμεν τὴν ὑπομονὴν. Τῇ θλίψει ὑπομένοντες. Πολλὰς καὶ ποικίλας θλίψεις καὶ πειρασμοὺς ἐδοκίμασεν ἡ πολυθάνατος καὶ τετριχωμένη καρδιά τοῦ προκειμένου ἔμπροσθεν ἡμῶν Ἀθανασίου. Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις πόσης ἐνεφορήθη πικρίας καὶ χολῆς ἐπὶ τῆς ἐλεεινῆς καὶ ἀξιοδακρύτου ἐκείνης κορυφώσεως τοῦ χρέους· πόσους ὑπέφερε προπηλακισμούς, πόσας ἤκουσε κατὰ πρόσωπον ὕβρεις· καὶ ὁμως οὐδὲ ἥνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἠγανάκτησεν, οὐδ' ἐξηρεῦζατο βλασφημίαν τινὰ κατὰ τοῦ Θεοῦ· ταύτης δὲ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ὑπομονῆς παράδειγμα κείσθω καὶ τὸ ἐξῆς. Λίβελλον ἐξέδωκε κατὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης μεταφύθμεισος, νεότης προπετής καὶ μωμοσκοπός, καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ ἱεροῦ χαρακτηριστοῦ αὐτοῦ ἐξήμεσε καὶ κατεφλυάρησεν. "Εἶπον γὰρ ἐν ἑαυτοῖς, οἱ σκότιοι καὶ ἀνώνυμοι ἐκεῖνοι Λιβelloγράφοι, λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς. Μὴ φεισώμεθα τῆς Ὀσιότητος αὐτοῦ, μὴ δὲ ἐντραπώμεν πολιὰς πρεσβύτου πολυχρονίους. Ὑβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσσωμεν αὐτὸν, ἵνα γινῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ

(α) Ῥωμ. ε. 5.

δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ (α)." Ὁ δὲ ἀνεξικακὸς Ἀθανάσιος, ὑπομένων ὑπέμεινε γενναίως τὴν ἀνόσιον ἐκείνην τῶν παιδαρίων αὐθάδειαν, ἐκείνου γινόμενος μιμητῆς, "Ὅς λοιδοροῦμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων οὐκ ἠπειλεῖ, παρεδίδου δὲ τῷ κρινόντι δικαίως (β)." Καὶ ὁ μὲν Ἐλισσαῖ ἐκείνος ὁ παλαιός, κατηράσατο νεανικώτερον τὰ κακοήθη παιδάρια, τὰ καταγελῶντα ἐξόπισθεν αὐτοῦ καὶ κρίζοντα "Ἀνάβαινε, φалаκρὲ, ἀνάβαινε!... Καὶ ἐξένευσεν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εἰδὲν αὐτὰ, καὶ κατηράσατο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου (γ)." Ὁ δὲ νέος τῆς χάριτος καὶ γηραλέος τῇ ἡλικίᾳ Ἐλισσαῖ, ἠύλογε τοῦναντίον τοὺς ὕβριστάς καὶ συνεχῶρει, ὡς ἄλλος Στέφανος, τοὺς λιθοβολοῦντας χαλαζήδον κατ' αὐτοῦ τὰς βλασφημίας. "Ἀφετε, ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀγανακτοῦντας αὐτοῦ συναδελφοὺς, ἄφετε αὐτοὺς ὕβριζεν· δικαίως ὕβριζόμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Οὐδὲν γὰρ καλὸν ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀχρεῖοι δοῦλοι, ἀλλ' ὅμως δοῦλοι ἐσμέν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν τοσαῦτα ἔπαθε. Μακροθυμεῖτε, ἀδελφοί, "Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοῦναντίον δὲ εὐλογοῦντες (δ)." Οὕτω καὶ εἰς πᾶσαν τοῦ βίου περιπέτειαν ἐκαρτέρει καὶ ἔτρεχεν ὁ πολύτλας Ἀθανάσιος δι' ὑπομονῆς τὸν προκειμένον αὐτῷ τῆς δοκιμασίας ἀγῶνα, ὅθεν ἐξηλθε νικητῆς καὶ στεφανίτης, ἐκ μὲν τῆς ὑπολήψεως ζημιωθείς οὐδὲν διὰ τὰς συκοφαντίας, διὰ δὲ τὴν ὑπομονὴν μέγιστον

(α) Σ. Σολομ. β'. ι. 10. 19.

(β) Α'. Πέτρ. β'. 23.

(γ) Δ'. Βασιλ. β'. 23. 24.

(δ) Α'. Πέτρ. γ'. 9.

ἀπόκτημα κερδήσας, τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. "Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν (α)."

§ κγ'. Πέμπτον τὴν προσευχὴν. Τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. Εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν πόσον ἀφωσιωμένος ὑπῆρχεν εἰς τὰ θεῖα,
ἐξ ἑτι παιδός, καὶ πόσῃν ἔτρεφεν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν
φλόγα τῆς θείας ἀγάπης καὶ κατανύξεως, ἀναστρε-
φόμενος ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ
προσκυνῶν μετὰ θερμοτάτων καὶ τακερῶν δακρύων
καὶ συντριβῆς, τὰ πανάγια ἐκεῖνα τῆς θεοβαδίστου
πόλεως σεβάσματα. Ἄλλ' ὦ! πόσον ἔπειτα συνή-
ξησαν μετὰ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς εἰς τὰ ἱερώτατα τῶν
ἀξιωματίων προαγωγῆς, καὶ ταῦτα τοῦ θείου ἔρωτος
καὶ τῆς ἐνδομύχου πίστεως τὰ ἐκχειλίσματα! Ἄπαν-
τες οἱ τῆς μακαρίας αὐτοῦ εὐλογίας ἀξιοθνήσκοντες εὐ-
λαβέστατοι χριστιανοὶ, καὶ ξένοι καὶ πολῖται τῆς εὐ-
κλεοῦς ταύτης πόλεως, ἐνθυμεῖσθε μετὰ πόσης ἱερο-
πρεποῦς σεμνότητος καὶ κοσμοτότητος καὶ φόβου Θε-
οῦ ἐπετελεῖ τὴν ἱεράν καὶ ἀναίμακτον μυσταγωγίαν,
καὶ ὁπότε ἱεράτευεν ἐν τῷ Νεοχωρίῳ, καὶ ὁπότε ἡγλαΐ-
σμενος τὴν Πατριαρχικὴν λαμπρότητα, πολλὸς τὴν
τρίχα, καθεστῆκώς τοὺς χαρακτήρας τοῦ προσώπου,
ταπεινὸς τὸ σχῆμα, ἀκλινὴς τὴν στάσιν, καὶ ἀτενίζων
ἐν φόβῳ πρὸς τὸν θνύμενον ἄμυν τοῦ Θεοῦ, ἵστατο
ἀκίνητος καὶ ἱλαρὸς, καθὼς αὐτὸν βλέπετε ἤδη ἐν τῇ
νεκρικῇ ταύτῃ λάρνακι, ὅλος παραδεδομένος εἰς τὴν
λατρείαν τοῦ Ὑψίστου, ἐστὴ λωμένοιο Θεῷ καὶ
τῷ βῆματι. Ἐλεγε, ὅτι βλέπεις τὴν μυστικὴν
ἐκείνην εἰαίαν τοῦ Σοφοῦ Σειράχ φέρουσιν τοὺς γλυ-
κεῖς καρπούς τῆς πίστεως, καὶ τὴν κυπάρισσον ἐκεί-
νην ἀνατείνουσιν τὴν κορυφὴν εἰς τὰ νέφη τῆς ὑψη-
λῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας. "Ὡς ἐλαία ἀναθάλλ-

λουσα καρπούς, καὶ ὡς κυπάρισσος ὑ-
ψουμένη ἐν νεφέλαις (α)."

Σιωπῶ τῆς κατ' ἰδίαν εὐλαβείας τὰ ἀγωνίσματα, τὰς ἐκτενεῖς προσευ-
χὰς, τὰς παννυχίους ἀγρυπνίας, καὶ τῆς ἄλλης θεα-
ρέστου ἀσκήσεως τὴν προσκαρτερίαν, ἣτις κατεκλείε-
το εἰς τὰ βάθη τοῦ ταμείου αὐτοῦ καὶ ἐκαλύπτετο
ὑπὸ τοῦ νυκτερινοῦ σκοτούς, καὶ ἐλάνθανεν ὑπὸ τὴν
ἀθόρουσον σιγὴν καὶ τὴν ἀπομόνωσιν. Σὺ μόνος ἀ-
κοίμητε καὶ παντέφορε τοῦ ἀοράτου Θεοῦ ὄφθαλμέ,
Σὺ μόνος γινώσκεις καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν
ἐκείνων τῶν νυκτερινῶν τοῦ πιστοῦ Σου Πατριάρχου
ἀγωνισμάτων. Σιωπῶ καὶ τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἁλ-
λὴν ἀρετὴν τὴν ἀχώριστον ἀδελφὴν τῆς προσευχῆς,
τὴν νηστείαν. Ἐκ καρδίας ἐταλάνιζε τοὺς καταλύ-
οντας τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐνεκα τῆς κτηνώδους ἡδο-
νῆς τοῦ μασσαῖσθαι. Αὐτὸς δὲ ἠκολούθει πιστῶς
τὰς ἀγίας διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας πεποιθώς, ὅτι
"Οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶ-
σις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ
εὐρίηνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ."
Ὁ γὰρ ἐν τοῦτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ,
ἐυάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀν-
θρώποις (β)."

§ κδ'. Ἐκτος δὲ καὶ τελευταῖος τῆς ἀκραιφνοῦς πί-
στεως χαρακτήρ ὑπάρχει ἡ φιλαδελφία. Ταῖς
χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες. "Θρη-
σκεία καθαρὰ, λέγει πάλιν ὁ τῶν Ἱεροσολύμων
πρωτόθρονος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόφθεος, Θρησκεία
καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ
πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὁρ-
φανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐ-

τῶν (α).” Καὶ τὴν θρησκείαν ταύτην ἐθρήσκεισε πάντως ὁ φιλόθρησκος Ἱεράρχης. Ἄλλ’ ἐνταῦθα σιωπῶ μὲν ἐγὼ, παραχωρῶ δὲ τὸν λόγον εἰς ὑμᾶς, ὧς τῆς δυστυχίας καὶ ἀπορίας υἱοί, ὅσοι προσεφύγετε πολλάκις εἰς τὴν φιλελήμονα διάθεσιν τοῦ Ἀθανασίου, καὶ οἵτινες μόνοι, σὺν Θεῷ, γινώσκετε τὰς καὶ τὴν ἀριστεράν αὐτοῦ χεῖρα λανθανούσας τῆς δεξιᾶς ἐλεημοσύνας. Ὑμεῖς ἀνάβητε ἤδη τὸν ἱερόν τοῦτον ὀκρύβαντα καὶ κηρύξατε ἀντ’ ἐμοῦ πρὸς τὴν πολυέβαστον ταύτην ὁμήγουριν, εἴ τινας ἐξ ὑμῶν, ἢ πεινῶντας ἐξέθρεψεν, ἢ διψῶντας ἐπότισεν, ἢ γυμνητεύοντας ἐνέδυσεν, ἢ κεκακωμένους περιέθαλψεν, ἢ ἀδικουμένους ἐρύσατο, ἢ αἰχμαλωτισθέντας ἐξηγόρασεν· ἐξαγγεῖλατε ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ πόσων κλαιόντων συνέκλαυσε, μετὰ πόσων πενθούντων συνεπένθησε, πόσους ἀπαρηγορήτους παρηγόρησε, πόσους ἀποροῦσιν ἐπήρκεσε, πρὸς πόσους συνεμερίσθη τὴν θλίψιν, εἰς πόσους ἀθεραπεύτους τῆς καρδίας πληγὰς ἐπέχεε τῆς συμπαθείας τὸ ἀκεσώδυνον βάλσαμον. Ἄλλ’ ὑμῶν τὴν φωνὴν ἴσως συμπνίγει τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ δάκρυον, διὰ τοῦτο σιωπᾶτε. Ἄλλ’ ὅμως οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἀγαθοεργίας, ὅσαι διέφευγον τοὺς κευθμῶνας τῆς λήθης καὶ προὔδιδοντο ἀναγκαίως εἰς τὸ φῶς! Πόσας, φερέειπεν, θυγατέρας ἐνύμφευσεν ὁ φιλόπτωχος, πόσας ὀρφανὰς ἐπροίκισε, πόσους ἀλιτεύοντας ἐποποθέτησε! Καὶ ταῦτα μὲν ὑπάρχουσι τῶν ἀγαθουργημάτων αὐτοῦ τὸ ἐλάχιστον. Ὁ δὲ μετὰ πλείονος περισσείας περιποιεῖτο τὰ δημόσια τῆς φιλανθρωπίας καταστήματα. Ἐκ βάθρων ἐν Ἰόππῃ ἀνήγειρε λοιμοκαθατήριον διὰ τοὺς ἐκείσε καταίροντας πανταχόθεν προσκυνητὰς, κηδόμενος τῆς ὑγείας καὶ ἀσφαλείας τοῦ, τε ποιμνίου αὐτοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀνθρωπότητος. Εἰς

πολλὰ νοσοκομεῖα κατέβαλεν ἀδυστάτην βοήθειαν, καὶ μάλιστα εἰς τὸ λαμπρὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις κάλλιστον φιλαδελφίας ἀγώνισμα ἠγωνίζετο, προσεπαρκῶν ἀφειδῶς καὶ εἰς τὰς ἀδιαλείπτους καὶ ἀνοικονομήτους ἀνάγκας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας παντοῖαν ὑφίσταμένης ἐπήρειαν πειρασμῶν, ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινῶν καὶ ἀποδιδούς ἄσμενος πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον μέρος τῶν εὐεργεσιῶν, ὅσων παρ’ ἐκείνου ἀπήλαυσεν ὁ Θρόνος ὁ Ἱεροσολυμικός ἀπὸ τεσσάρων ἤδη αἰώνων. Οὕτως ἐσπούδαζεν ὁ Ἱεράρχης ἀείποτε βαστάζειν τὰ βάρη καὶ προσφθάειν εἰς τὰς χρεῖας καὶ τῶν ἄλλων σεβαστῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων, “Ἴνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν (α).” Οὕτως ἡθλήσεν ὁ μακάριος καὶ τοῦτον τὸν ψυχικὸν ἀγῶνα διὰ τῆς Πίστεως τῆς ἐν ἀγάπῃ ἐνεργουμένης. Οὕτως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ καὶ φανείς δόκιμος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, κατηξιώθη μνήμης ἀθανάτου ὁ φερώνυμος Ἀθανάσιος. “Ἀθανασία γὰρ ἐστὶν ἡ μνήμη αὐτοῦ, ὅτι καὶ παρὰ Θεῷ γινώσκεται καὶ παρὰ ἀνθρώποις (β).”

§ κέ. Ἄλλ’ ἴδωμεν τελευταῖον, τὸν γενναῖον ἀγωνιστὴν καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ σταδίου τὸ τέρμα. Ὅσῃν καὶ ἂν κατορθώσωμεν, ἀδελφοί, ἐπὶ τῆς γῆς ἀρετὴν κατ’ ὅλην τὴν εἴτε βραχείαν, εἴτε μακροτάτην διάρκειαν τῆς παρουσίας ζωῆς, οὐδὲν ὠφελοῦμεθα, ἐὰν μὴ μέχρι τέλους ἀνεπαισχύντως ἀγωνισθῶμεν. Ἐπέκεινα τοῦ τέρατος, τοῦ μεταξὺ ὑπάρχοντος ζωῆς καὶ θανάτου, περιμένει τοὺς δικαίους τὸ ἑπαθλον καὶ ἡ ἀμοιβή καὶ ὁ ἀμάραντος τῆς δικαιοσύνης στέφανος.

(α) Ἐβρ. β. 17.

(β) Σ. Σολομ. δ. ι.

"Γίνον πιστὸς μέχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς (α)." Εἰς τοῦτο τὸ καλλίνικον τέλος παρεσκεύαζεν ἐκ πολλοῦ ἑαυτὸν ὁ ἱερός Ἀθανάσιος διὰ τῆς νομίμου καὶ θεαρέστου ἐτοιμασίας. Καὶ πρότίστα μὲν, ἵνα μὴ αἰφνίδιος θάνατος ἀνάψῃ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς ἐκ τινων φιλάρχων ἀνθρώπων θηρευόντων νομίμως, ἀνόμως τὰ ἀξιώματα, ὁποίους βλέπομεν μετὰ φοβίης μαινοντας τὰς σελίδας τῆς νεωτέρας μάλιστα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἡρετίσαστο ἀριστίνδην κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ μάλα καλῶς ἔχουσαν τοῦ Θρόνου συνήθειαν καὶ ἀνέδειξεν, ἐπινεύσει τῆς Ἀγιωτάτης αὐτοῦ Συνόδου, ὑποψήφιον τῆς Πατριαρχείας Καισάριον τὸν ἐναρετώτατον ἐκεῖνον καὶ φιλοδίκαιον καὶ φιλάδελφον, καὶ πάση σοφίᾳ θείᾳ καὶ ἀνθρωπίνῃ πεπυκασμένον, Καισαρείας τῆς Φιλίππου Ἐπίσκοπον. Ἐκεῖνου δὲ ἔπειτα πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐξελέξατο αὐτῆς τὸν παρὰ πᾶσι σεβάσμιον Ἀρχιεπίσκοπον Θαβωρίου Ἱερόθεον, ὃς τις, κοιμισάμενος τὴν μηλωτὴν Ἡλιοῦ, ὡς διπλοῦς τῷ πνεύματι Ἐλισσαιῆ, ἰσταται παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰορδάνου, πειρώμενος διαρρήξαι ἔνθα καὶ ἔνθα τὰ ῥέθρα τῶν λάβρων καὶ ὀρμητικῶν πειρασμῶν καὶ διελθεῖν διὰ ξηρᾶς (β). Ἦδη δὲ περὶ τὰ ἔσχατα διέθετο θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως καὶ τὴν περιλειφθεῖσαν ἰδιαίτεραν αὐτοῦ περιουσίαν εἰς ἐλεημοσύνας καὶ κοινωφελῆ καταστήματα. Πρὸ δὲ πάντων ἡτοίμαζε τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐκδημίας τὰ ἐφόδια καθαρίζων ἀπὸ παντὸς ῥύπου καὶ μολυσμοῦ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγώνων τῆς μετανοίας. Ναι, ἀδελφοί, ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ Ἱεροὶ ποιμένες, καθὼς καὶ πάντες ἡμεῖς ὅσοι τὴν αὐτὴν περικεῖμεθα φιλαμαρτήμονα σάρκα καὶ

(α) Ἀποκ. 6'. 10.

(β) Δ'. Βασιλ. 6'. 14.

τῆς αὐτῆς συμμετέχον ἀσθενείας. "Ὁ νόμος γὰρ ἄνθρωπους καθίστησιν Ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθενεῖαν (α)." Περιπίπτουσι πολλάκις καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν σαγήνην τοῦ πονηροῦ, τοσοῦτον παρὰ τοὺς ποιμαινομένους εὐκολώτερον καὶ συγχρότερον, ὅσον καὶ εἰς πλείονας καὶ φοβερωτέρους ὑποκείνται πειρασμοὺς. Ἀπέστω ἀπὸ τῆς ἡμετέρας προθέσεως, ἵνα παραστήσωμεν τὸν προκείμενον Πατριάρχην ὡς ἴνδαλμα τελειότητος. Ἀπαγε! "Τίς γὰρ ὢν βροτὸς, ὅτι ἔσται ἀμεμπτος ἢ ὡς ἐσόμενος δίκαιος, γεννητὸς γυναικὸς (β)." Ἡμάρτανε, ναι, ἡμάρτανε καὶ οὗτος, ὢν ἄνθρωπος σάρκα φροῶν, καὶ τὸν πολυαμάρτητον τοῦτον κόσμον οἰκῶν, εἴτε ἐξ ἐριθείας τοῦ διαβόλου, εἴτε ἐκ σκολιᾶς πονηρῶν συμβούλων προτροπῆς, εἴτε καὶ ἐξ οἰκίας πολλάκις συναρπαγῆς. Ἀλλ' ὁμως ἐπέστρεφε πάλιν εἰς τὸν πανοικτίρμονα Θεὸν διὰ τῆς μετανοίας. Σὺ μόνος, Κύριε καρδιογνώστης, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς, Σὺ μόνος γινώσκεις τὰ ἐγκάρδια τοῦ Πατριάρχου καὶ δούλου Σου Ἀθανασίου. Σὺ μόνος δύνασαι γινώσκειν αὐτοῦ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν, τὴν εὐπρόσδεκτον ἐξομολόγησιν, τὴν ἀκριμάτιστον, ὡς ἐλπίζομεν, κοινωνίαν τῶν θείων καὶ φρικτῶν Σου Μυστηρίων. Οὕτως ἡτοιμάσθη ὁ γηραιὸς καὶ περιέμενεν ἀταράχως τὴν ἀνακλητήριον φωνὴν τοῦ Αἰωνίου. "Ἦτοι μὲν ἡ σὴν καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Δαβὶδ, ἡτοιμάσθη καὶ οὐκ ἔταράχθη (γ)." Πρεσβύτης προβεβηκώς καὶ πλήρης ἡμερῶν, ἐννενηκοντούτης καὶ ἔτι πλέον, εὐρωστος ὁμως καὶ ὑγιής, καὶ ἄρτια τηρῶν τὰ αἰσθη-

(α) Ἐβρ. ζ'. 28.

(β) Ἰωδ. ιε'. 14.

(γ) ψαλμ. ρη'. 50.

τήρια "ἐν γῆρα καλῶ(α)" ὡς ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ἔβλεπε τὸν ἥλιον τῆς ζωῆς αὐτοῦ καταβαίνοντα μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸ κατάντημα αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐσπέραν τῆς βίου ἡλαρῶς ἐπιμειδιῶσαν, καὶ τὸν οὐρανὸν τῶν θείων ἐλπίδων εὐμενέστατα παρηγοροῦντα. Ἐν μόνον ἐφαίνετο λύπης νέφος ὑποζοφοῦν τὴν γαλήνιον αὐτοῦ αἰθρίαν, ὅτι ὑπὸ πολλῶν τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καταχωσθεῖς, οὐκ ἠδυνήθη ἵνα ἐπαναστρέψῃ, ἕως ἔτι εἶχεν ἡμέρας ζωῆς, εἰς τὴν θεόδοτον αὐτοῦ Ἐπισκοπὴν, εἰς τὸ ἀγαπήτον αὐτοῦ ποίμνιον, εἰς ἣν καὶ ἀνετράφη καὶ ἠύξησε καὶ ἀφιέρωθη τῷ Θεῷ πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀξιώθη καὶ ἅπαξ προσκυνῆσαι καὶ αὐθις τὸν Τάφον τοῦ Σωτήρος, πρὶν καταβῆναι πρὸς εἰς τὸν τάφον, καὶ ἀποδοῦναι τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τοὺς Ἀγιωτάτους αὐτοῦ Μητροπολίτας καὶ Ἀρχιεπισκόπους, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφότητα, ὑπὲρ ἧς τοσαῦτα προηγωνίσθη.

§ κς'. Ἀλλ' ἐμελλεν ἄρα εἰς ἄλλην πατρίδα καὶ εἰς ἄλλην Ἱερουσαλὴμ ἐπανελθεῖν ὁ Πατριάρχης, οὕτως εὐδοκήσαντος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀκούσατε, ἀδελφοί, τὴν περὶ τὸν ἱερὸν τοῦτον ἄνδρα οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ θαυμάσατε τὴν δύναμιν τῆς μετανοίας καὶ φρίζατε τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Παντοδυνάμου. Ἰδετε μέχρις ὅδε τὸν Ἀθανάσιον λελαμπρυσμένον πᾶσαν τῆς Ἱερᾶς ποιμαντορίας τὴν μεγαλοπρέπειαν. Θεάσασθε ἤδη καὶ τὴν θεοπρεπεστάτην καταστροφὴν τοῦ μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ τῆς ζωῆς αὐτοῦ δράματος. Ἐκεῖτο θανατιῶν ἐπὶ κλίνης ὀδυνηρᾶς καὶ βλέπων παροῦσαν τὴν τελευτήν, ἥτις ἦν αὐτῷ ἐνδελεχὴς διὰ βίου μελέτη, καὶ διὰ προσκαλεσάμενος τὸν πνευματικὸν ἑτασὴν τῶν ἀποκρῦφων τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀνοίγει αὐτῷ τοὺς κευθμῶνας καὶ μυχοὺς τῆς καρδίας, ἐξομολογεῖται ἐν καθαρᾷ

συνειδήσει καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς, καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ἐπιμόνως τὸ μέγα ὄντως καὶ ἀγγελικὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου σχῆμα. Καὶ οὔτε μέγεθος ἀποφάσεως αὐτὸν καταπλήττει, οὔτε τὸ ἀσθενὲς τῆς σαρκὸς ἀνακόπτει, οὔτε τοῦ πνευματικοῦ ἢ μετὰ λόγου ἀντίστασις, προβάλλοντας τὴν ἀπαιτουμένην ἄκραντα πείνωσιν καὶ σκληραγωγίαν καὶ καταφρόνησιν τῶν πάντων ἀναχαιτίζει αὐτὸν ἐπιμόνως ἀπαιτοῦντα τὸν τρίβωνα τῆς ἀσκήσεως. Ἐνδίδωσι τοιγαροῦν καὶ ἄκων ὁ Πνευματικὸς αὐτοῦ πατὴρ θαυμάζων τοῦ ἀνδρὸς τὴν γενναϊότητα! Καὶ ἦν ἄρα θέαμα κατανυκτικὸν καὶ σεμνότατον, πολὺ ἀκούσθαι καὶ πρόσωπον κατεσκληρὸς ὑπὸ ἀσθενείας, καὶ σάκκος ὁστέων λειποσάρχων, φέρων ἐν κατίσχνους χερσὶ τὴν ἱερὰν βίβλον καὶ ἀποκρινόμενος εὐκρινῶς καὶ κατανυκτικῶς πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀναδόχου, ὥστε οἱ παρεννεθέντες συναδελφοὶ καὶ πατέρες χειμάρρους δακρύων ἐκχέοντες ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει, οὐκ ἠδύναντο κρατεῖν ἑαυτῶν ὑπὸ λυγμῶν καὶ στεναγμάτων πνιγόμενοι. Κάτω λοιπὸν τοῦ κοσμικοῦ μεγαλείου τὸ παραπέτασμα! κάτω τὰ μεγάλα καὶ πολύκροτα ὀνόματα, καὶ οἱ τίτλοι καὶ τὰ ἀξιώματα! κάτω τῆς ματαιότητος τὰ παράσημα! κάτω ἡ πολυλόχος θεραπεία! κάτω τὸ κενὸν δοξάριον! κάτω μέγεθος! κάτω ὕψος! ἡ σκηνὴ τοῦ λοιποῦ σοβαρὰ καὶ καταπληκτικὴ! Ἐνθεν μὲν τὰ ἐλεεινὰ τῆς ματαιότητος ἐρείπια ἀλλεπαλλήλως σεσωρευμένα, καὶ πολλὴ περὶ αὐτὰ καὶ ζέουσα τοῦ ἐφημέρου βίου ἡ πειναλέα προσπάθεια, ἐτέρωθεν δὲ αἱ πύλαι τῆς αἰωνιότητος ἰλέως ἀναπεπταμέναι, τὰ δὲ ἔνδον φῶς ἀπλετοῦ καὶ ἀνέσπερον, καὶ ἄγγελοι χρυσαυγεῖς ἐν τῷ φωτὶ περρυγίζοντες· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ὁ Ἀθανάσιος οὐκέτι Πατριάρχης Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, ἀλλ' Ἀθανάσιος Μοναχὸς, υἱὸς μετανοίας καὶ εὐτελοῦς ἀπαρνήσεως, τὸ ἀγγελικὸν τῆς ἀσκήσε-

ως σχῆμα ἐνδεδυμένος, τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἀνερρημένος, τὴν ζώνην τὴν δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ διεζωσμένος, ἀστράπτων ὑπὸ τὴν μελανιμο-
νίαν τοῦ Μοναχικοῦ πολιτεύματος "ὡς ἀστὴρ ἐω-
θεὶν ὁς ἐν μέσῳ νεφέλης (α)." Ταπεινὸς ἀκό-
λουθος Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου, Σάββα τοῦ Ἱεροσο-
λυμίτου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου καὶ τῆς
ἄλλης χορείας τῶν ἡγιασμένων ἀσκητῶν, καταβρέχων
ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὴν ὀδυνηρὰν κλίνην τῆς ἀσθε-
νείας αὐτοῦ διὰ λυγρῶν μετανοίας δακρύων, καὶ πε-
ριμένων ἐν ἀλαλήτοις στεναγμοῖς τὴν φωνὴν τοῦ Αἰω-
νίου! Καὶ ἰδοὺ φωνὴ μεγάλη κράζει αὐτὸν εἰς τὴν
αἰωνιότητα, "Ἀνάβηθι, λέγουσα, ἀνάβηθι
Ἀθανάσιε καὶ τελευτά καὶ προστέθη-
τι πρὸς τὸν λαόν σου (β)." Καὶ ὑπακούει,
καὶ πίπτων προσκυνεῖ ταπεινῶς τὴν θείαν ἀπόφασιν
καὶ ἐπάρας τὰς τρομαλέας αὐτοῦ χεῖρας, εὐλογεῖ
τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὸν ἀδελφοὺς, συγχωρεῖ καὶ
συγχωρεῖται παρ' αὐτῶν καὶ συστήσας τοῖς μετ' αὐ-
τὸν πατριαρχεῦσόνσι τὴν προστασίαν τῆς παιδείας,
τὴν περίθαλψιν τῶν πενήτων, τὴν ἐπαγρύπνησιν κα-
τὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐτεροδιδασκαλίας καὶ ἰδιαίτατα
τὴν ἀκεραϊότητα τῶν διδασκαλιῶν τῶν
Θρόνων, παραδίδωσι τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τοῦ
Δημιουργοῦ καὶ Δεσπότη. Καὶ τὸ μὲν Πατριαρχι-
κὸν αὐτοῦ σκῆνος παραπλεῦσαν ἤδη τὸ ἔσχατον τὸν
Βόσπορον ἀποδίδεται μετ' ὀλίγον εἰς τὴν παμμήτο-
ρα γῆν, ἐνταφιασθησόμενον πρὸς καιρὸν ἐν τῇ πα-
ροικίᾳ ταύτῃ, ἕως μετακομισθῆναι ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἁγίαν
γῆν Ἱερουσαλὴμ, καθὼς καὶ τῶν πάλαι Πατριαρχῶν
τὰ ὁσῶτα ἐξ Αἰγύπτου (γ), καὶ θησαυρισθῆναι μετὰ τῶν

(α) Σ. Σειρ. ν'. 6.

(β) Δευτερον. λβ'. 49. 50.

(γ) Γενεσ. μθ'. 29. 30. καὶ ν'. 25.

ἁγίων λειψάνων τῶν προπατριαρχευσάντων ἐν τῇ
πανσέπτῳ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως μέχρι τῆς
κοινῆς Ἀναστάσεως. Σὺ δὲ μακαρία τοῦ θεί-
ου Ἀθανασίου ψυχὴ, ἀνάπτηθι πρὸς τὰς σκηναί-
ας τῶν μακαρίων πνευμάτων καὶ συναγάλλου μετὰ τῶν
πρὸ νόμου Πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, καὶ
Ἰωσήφ, καὶ συγχόρευε μετὰ τῶν Ἀγιωτάτων σου
προκατόχων, Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου, τοῦ θείου
Μαξίμου, τοῦ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας Κυρίλλου,
τοῦ Ἁγίου Σωφρονίου, τοῦ ἱεροῦ Μοδέστου καὶ τῆς
ἄλλης τῆς χρυσῆς τῇ ὄντι σειρᾷ τῶν ἁγιωτάτων καὶ
συστεφανηφόρων Πατριαρχῶν τῆς Ἁγίας πόλεως, καὶ
μετὰ τοῦ Ἁγίου σου προκατόχου καὶ γέροντος Ἀνθί-
μου, τοῦ διὰ τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀγγελικοῦ σχήματος
κἀκείνου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, καὶ εὖχου κἀ-
κεῖσε, πρὸς ἣν καθαρῶς ἐποπτεύεις τρισηλίον Θεό-
τητα, ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ περιλειπομένων εἰς ταύ-
την τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος τέκνων σου, καὶ
ὑπὲρ τῆς ἐπὶ γῆς ὑπὸ πλᾶσιν τῶν Αἰρέσεων πολεμου-
μένης καὶ ἐνεδρευομένης Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλη-
σίας!

§ κζ'. Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες καὶ πᾶσα τῶν συνα-
θροισθέντων ἡ σεβασμία ὁμήγυρις! Ἰδετε τοῦ Πα-
τριαρχοῦ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς πειρασμούς, τὰς θλί-
ψεις, τὴν ἀνδρείαν, τὴν καρτερίαν, τὰ κατορθώματα.
Ἰδετε αὐτοῦ τὴν πίστιν, τὸν ζῆλον, τὴν φιλογένειαν,
τὴν ταπεινώσιν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν φιλαδελφίαν, καὶ
ἐπὶ πᾶσι τὸ ἀνῶδυνον, ἀνεπαίσχυντον καὶ εἰρηνικὸν
τέλος τῆς μακαρίας αὐτοῦ ζωῆς. Κατεμάθετε, πῶς
εὐαρεστήσας δι' αὐτῶν τῇ Θεῷ, ἀπέρχεται ἤδη πρὸς
αὐτὸν κοιμούμενος τὸν μισθὸν τῆς φερεπονίας αὐτοῦ.
Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήπεται τὸν
στέφανον τῆς ζωῆς. Ὡφελήθητε ἀπὸ τοῦ
παραδείγματος. Μακρὰν, ἀδελφοί, τοῦ λοιποῦ μα-
κρὰν ἐκ τοῦ μέσου ὑμῶν τὰ μίσση, αἱ ἐχθραί, ὁ φθό-

νος, ἡ πλεονεξία, ἡ ὑπερηφανία, ἡ ἡδυπάθεια, ὁ θυμὸς, ἡ γαστριμαργία, ὁ δόλος καὶ αἱ ἄλλαι ἀρπυιαὶ τῶν παθῶν, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸν θάνατον τῆς ψυχῆς. Καταλείψατε εἰς τὸ ἐξῆς τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνας τῆς σαρκὸς, δι' ὧν καταβεβηλοῦτε καὶ καταρῶνποῦτε κατ' ἐκαστὴν τὸν χαρακτῆρα τὸν χριστιανικόν, ἐξομοιούμενοι τοῖς ἔθνεσι τῆς γῆς, καὶ δι' αὗς βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Σπεύσατε, ἕως καιρὸν ἔχετε, ἐπιστρέψατε διὰ τῆς μετανοίας πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν, ἵνα μὴ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, καὶ συναπολεσθῇτε ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν. "Ἰδοὺ ἔρχεται, ὡς κλέπτῃς! "Ἰδοὺ ὁ Κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν ἀδυσώπητος καὶ βαρὺς. Φοβεῖσθε, ἀδελφοί! Ἐάν μὴ ἐπιστραφῇτε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στείλῃ σῶσει· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε καὶ ἡ τοίμασεν αὐτὸ, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ τοίμασε σκευὴ θανάτου (α)." Προφθάσατε, Χριστιανοί, προφθάσατε τὸ τόξον τοῦτο τοῦ ψυχικοῦ θανάτου διὰ τῆς ἐπιστροφῆς. Ἡ ἄπειρος τοῦ Δημιουργοῦ φιλανθρωπία καὶ ἀγαθότης ἡυδόκησε καὶ ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς σημεῖα, ὅπως δυνήσῃτε φυγεῖν ἀπὸ τοῦ τόξου τούτου. "Ἐδωκεν τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖα σὺν τῷ φυγεῖν ἀπὸ πρῶτου τοῦ τόξου (β)." Καὶ βλέπετε λοιπὸν, Χριστιανέ, τὸ σημεῖον τοῦτο αἰέποτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καταγγέλλον σοὶ τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ θανατηροῦ τόξου, καὶ κατανοεῖς, ὅτι πέμπεται ἤδη κατὰ σοῦ τὸ βέλος τῆς τελευταίας ὥρας, καὶ φεύγεις ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας πρὸς τὸν Θεόν. Ἀκούεις, φέρ' εἰπεῖν, βροντὰς καὶ ἀστραπὰς καὶ σεισμους καὶ φωνὴν καταιγίδος καὶ τρικυμίας ἐπαπειλοῦσαν

(α) ψαλμ. ζ'. 12. 14.

(β) ψαλμ. νθ'. 6.

ναυαγία καὶ κατακλυσμούς ἀνθρωποφθόρους;—Σημεῖον! Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε.—Φύγε! Μανθάνεις πολέμους ἐκρηγνυμένους, ἡ ὑποψιθυριζομένους καὶ μάχας μυριοπύκτους καὶ σφαγὰς καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀκαταστασίας;—Σημεῖον! Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε.—Φύγε! Ἀκούεις τόσων καὶ ἀσθενειῶν ἐπιδημίας βροτολογίους ἐπισκηπτούσας εἰς πόλιν τινὰ, ἢ ἐπικράτειαν, καὶ βλέπεις τὴν φοικὴν καὶ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων;—Σημεῖον! Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε.—Φύγε! Βλέπεις ἐκφορὰν νεκροῦ, ἢ χήραν τινὰ δακρυρροοῦσαν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ, ἢ ὄρφανόν παιδίον μελανειμονοῦν ἐπὶ τῷ πατρὶ, ἢ πατέρα ἢ μητέρα πενθοῦντας ἐπὶ τῷ υἱῷ;—Σημεῖον! Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε.—Φύγε! Πανταχοῦ βλέπομεν ἀδελφοί, τὸ σημεῖον τοῦτο, ἢ τάφους κοιμητηρίων, ἢ οἰκίαν τοῦ ἐνοικοῦντος ἐρημωθεῖσαν, ἢ κληρονόμον δικαζόμενον πρὸς τοὺς ὀφειλέτας τοῦ πατρὸς καὶ μηρία ἕτερα. Ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς ἀντιπαρερχόμεθα καὶ ἀμελοῦμεν, ἢ ἀναβάλλομεν τὴν ἐπιστροφήν, αἴφνης ἐπαφίεται τὸ βέλος, καὶ ἀπαγόμεθ' ἀνάρπαστοι εἰς τὸ φοβερὸν τοῦ Κριτοῦ βῆμα εἰς βεβαίαν τὴν κατάδίκην. Διὰ τοῦτο, πρὶν τὸ βέλος τοῦ θανάτου διαπεράσῃ ἡμῶν τὰ σπλάγχνα, φύγωμεν, ἀδελφοί μου, πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανοικτίρμονα Θεόν, καὶ προσενέγκωμεν αὐτῷ Πίστιν καὶ θάρσος τὴν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν ὡς μὴ ἔχοντες ἐλπίδα, ἀλλὰ ζήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. "Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καὶ ἀποθάνῃ ζήσεται (α)."

§ κη. Καὶ δεῦρο λοιπὸν ἀπαντες ὁμοθυμαδὸν ἀδελφοί, ὅσοι κατενύγημεν σήμερον τὴν καρδίαν, ἀναμνησθέντες τοῦ βίου καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ πανευκλεοῦς καὶ μεγατίμου τούτου Νεκροῦ, δεῦτε συνεπάρωμεν

(α) Ἰωαν. ια'. 25.

καὶ χεῖρας καὶ ὄμματα καὶ ψυχὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχόμενοι κατὰ χρόνον ὑπὲρ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ ἀναπαύσεως. Ναὶ, Θεὲ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν, ὁ ζωῆς ἔχων καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν, ἡ πηγὴ τῆς Ἀθανασίας καὶ ἀφθαρσίας· ὕψιστε, πανάγαθε καὶ πανεύπλαρχε Κύριε! Ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ τούτου καὶ ἀγαθοῦ δούλου Σου Ἀθανασίου. Ἐπίβλεψον, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου Σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης Σου, καὶ ὑπόδεξαι ἱλεως τὸν Ἱεράρχην Σου, καὶ κατὰξον αὐτὸν μετὰ τῶν ἀπ' αἰῶνός Σου εὐαρεστησάντων Ἀγίων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων τῆς Ἀγίας Σου Πόλεως, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου. Πολλὰ ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς Ἀγίας Σου Ἐκκλησίας· πολλὰ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τοῦ Παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Σου ὀνόματος. Ἐπουράνιε Βασιλεῦ! Σοῦ δεόμεθα καὶ Σὲ παρακαλοῦμεν, ἄφες αὐτῷ πᾶν ἁμάρτημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, πρεσβείαις τοῦ Ἁγίου Σου Ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου καὶ εὐχαῖς καὶ δεήσεσι τῆς ἐπὶ γῆς Μεγάλης Σου Ἐκκλησίας. Πάτερ ἅγιε μνήσθητι τῆς Ἀγίας Σου Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Ἐπισκοπῆς Ὁρθοδόξων, τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς Σῆς ἀληθείας, καὶ ἀπάλλαξον αὐτὰς ἀπὸ πάσης βλάβης καὶ ἐπηρείας αἰρέσεων. Τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν στήριξον, τὰ ἔθνη τὰ κατ' ἡμῶν κινούμενα πράυνον, εἰρήνευσον τὴν ἐν διωγμοῖς ἀδιαλείπτοις στρατευομένην Ἐκκλησίαν Σου· ἐπίχεε δὲ τὰ ἑλέη Σου ἀφθονα καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς συντρέχοντας καὶ συνεργούντας καὶ κοπιῶντας ὑπὲρ τῶν σκηνωμάτων τῆς δόξης Σου, καὶ ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Σου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, καὶ πάντα τὸν ἐν περιστάσει λαόν Σου φροῦρησον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόφρων, ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ διαβόλου· Ἀπόστρεψον ἅφ' ἡμῶν τὰ πεπρωμένα βέλη τῆς ἀστραπηβόλου ὀργῆς Σου. Ὑποχάλασον,

Μακρόθυμε, τὸ ἐντεταμένον τόξον τῆς δικαίας Σου κατ' ἡμῶν ἀγανακτήσεως. Ἴδου, ἀπέστημεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν Σου, ἐμακρύνθημεν ἀπὸ τῶν κριμάτων Σου, κατεχρησάμεθα τῇ ἀγαθοσύνῃ Σου, παρεπικράναμεν τὰ φιλόφθονα σπλάγχνα Σου. "Μὴ δὴ παραδῶῃς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά Σου τὸ ἅγιον... διὰ Ἀβραὰμ τὸν ἡγαπημένον ὑπὸ Σοῦ καὶ διὰ Ἰσαὰκ τὸν δοῦλόν Σου καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἁγιόν Σου (α)", καὶ διὰ πάντας τοὺς Πατριάρχας Σου! ἀλλ' οἰκτείρησον ἡμᾶς, Εὐσπλαρχε, καὶ ἀξιώσον, ἵνα ἐπιστρέψωμεν πρὸς Σὲ τὸν φιλόφθονον, καὶ παραδῶμεν, ὡς ὁ Ἱεράρχης Σου, τὸ πνεῦμα εἰς τὰς χεῖράς Σου ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει, καὶ οὕτω, δόκιμοι γενόμενοι καὶ ἡμεῖς, λάβωμεν παρὰ Σοῦ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ἀμήν!

Ὁ Θεὸς μακαρίσαι σε, Μακαριώτατε Πατριάρχα Ἀθανάσιε! Ὁ Θεὸς μακαρίσαι σε! Ὁ Θεὸς μακαρίσαι σε! Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀξιομακάριστε Πάτερ!

(α) ψαλτηρ. Ὑμν. θ'. 34. 36.

ΤΕΛΟΣ.

MEGAKO
CICMANOPOLO

SISMANOGLIO
MEGARÒ